

Lördagen den 16 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 16 sistlidne Februari f. m.

Upplästes ett af Friherre Gyllenstierna inlemnadt Memorial af följande lydelse:

Vördsammast får jag hos Kammaren anhålla om 9 dagar permission från den 18:de till och med den 26:te dennes, för att i angelägna ärenden afresa till hemorten.

Denna anhållan bifölls.

Företogs val af en Suppleant i Konstitutions-Utskottet efter Herr Adlersparre, Rudolf; och befanns, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Herr Sahlin, Christoffer, med 28 röster.

Friherre Raab, Adam Christian, anförde skriftligen:

Innan jag går att framställa den interpellation till H. Exc. Utrikes Statsministern, som jag haft äran anmäla, och som är anledning, hvarför jag nu fått ordet, vågar jag vördsamt utbedja mig Herr Grefvens och Kammarens benägna tålmod att afhöra de motiver, som förmått mig att begagna denna min Riksdagsmannarätt.

Det är känd sak, att de fordna Rikets Ständer, som ofta voro särdeles frikostiga i andra anslag, — ett bland exemplen derpå hafva vi för ögonen hvarje gång vi passera Riddarholmsbron — likväl voro i hög grad sparsamme i beviljandet af medel till Rikets försvar. Må vara att denna sparsamhet ofta härrörde af en brist på förtroende till medelns ändamålsenliga användande, om hvars befogenhet jag nu icke vill yttra mig; allt nog de anslag, som Regeringen begärde för Landtförsvaret, blefvo ofta nedprutade, då de ej blefvo afslagna.

Att så skedde under en tid, då kriget tycktes liksom bannlyst från jorden — då alla tidningar öfverbjödo hvarandra i uttryck af förtröstan på den eviga freden, såsom en frukt af stigande upplysning och synnerligast af de lättade kommunikationerna, var i sanning icke att undra på. Man älskar alltid tro hvad man önskar. Men att numera, sedan

kriget nyligen rasat i alla verdensdelar, i de flesta Europas länder, i vårt nära grannskap, — sedan kriget åter visat sig kunna i hast omstörta bestående, af traktater garanterade, förhållanden, tagit folkens och Regeringarnes förnämsta omtanke i anspråk och vetenskapen i sin tjänst — att numera bygga på fredens varaktighet, under det att hela det öfriga Europa på fullaste allvar rustar till krig; det vore efter min föreställning ett fel — ja! jag vågar påstå att det vore, såsom en ryktbar diplomat en gång yttrat »mer än ett fel — det vore en dumhet.» Likväl vill det synas, som skulle en allt för stor del af vår nation hängifva sig åt hoppet, att det allt framgent skall komma att bero af oss sjelfva och af vår Regering att undgå krigets olycka, om vi blott afhålla oss från allt deltagande i de frågor, som omtvistas i det öfriga Europa.

Kasta vi nu blicken på detta öfriga Europa, hvad se vi der?

Å ena sidan stormagter, som redan i handling ådagalagt sin benägenhet att slå under sig, eller, såsom det i sednare tider heter, »anexera» de mindre stater, hvilka icke vetat att, såsom Italiens, sjelfva förena sig till stormagt.

Å andra sidan dessa smärre stater, hvilka med rastlös ifver och ofantliga kostnader begagna hvarje minut, som flyr, att bereda sig till ett allvarligt och hårdnackadt försvar, om, eller då, frågan skulle gälla deras gränser.

Så har icke vår politiska betydelse sjunkit, att jag icke kan jemföra oss med dessa mindre stater, och därför tror jag det icke skall sakna intresse att taga en öfersigt af de ansträngningar, som dessa mindre stater nu i denna vinter gjort och alltjemt göra, äfvensom af de uppoffringar, de underkasta sig för skyddande af sin sjelfständighet.

Nå väl! jag vill börja med Danmark:

1:o Förslag till omorganisation af arméen och flottan är gjort.

2:o Till krigstjänst vid arméen äro 4 procent af hela befolkningen, eller circa 65,000 man, tagna i anspråk med en öfning af 7 ånda till 16 månader — oberäknadt det manskap, som påräknas för flottan.

3:o 2,700,000 R:dr redan beviljade ensamt för gevär, deraf ändring af äldre pågår, och nya lära derförutom beställas från England.

Holland:

1:o Anslag begärdt för ändring af 40,000 gamla gevär och inköp af 90,000 nya gevär, för sammanlagd kostnad af 7,640,000 francs.

2:o En förhöjning ensamt för flottan är begärd af 5½ millioner.

3:o Nytt organisationsförslag af arméen med syftning af högst betydlig tillökning i försvarskrafter.

Det torde böra erinras hvad vi för några dagar sedan läste i allmänna tidningarne, att Holländska representationen visade sig villig bifalla allt hvad som fordras för landets försvar, under förklarande att ingen hushållning vore sämre, än den att spara på erforderliga medel för upprätthållandet af landets sjelfständighet.

Belgien:

Det är känd sak att Belgien redan förut ställt sig på en respektabel försvarsfot. Likväl är nu äfven der föreslagen en omorganisation af

af arméén, till uppställande af icke mindre än 250,000 man i första linien och 250,000 man i reserven, tillsammans 10 procent af hela befolkningen.

Det är bekant, att en af de största och bästa gevärsfabriker i världen är belägen i detta land, som icke lärer underlåta att begagna densamma till anskaffande af tidsenliga vapen. Jag har likväl icke varit i tillfälle anskaffa mig tillförlitlig uppgift om de belopp, som dertill blifvit begärda eller anslagna.

Bayern:

1:o Ny armé-organisation med 29 års tjenstetid, deraf 6 i den stående arméén med 120,000 man i första linien, samt 5 år i reserven, 5 år i landtvärnets första uppbåd och 13 år i dess andra uppbåd.

2:o Beviljade äro: till nya refflade kanoner 1,500,000 R:dr.
till förändring af gevär 2,225,000 »

3:o Det påräknas, att innan 1:sta instundande December 100,000 gamla gevär skola vara förändrade och 20,000 nya anskaffade. Dessutom 22 millioner kopparpatroner.

Schweitz:

1:o Har redan beviljat att utgå under loppet af åren 1867 och 1868 för refflade kanoner 1,474,000 francs
för inköp af repetergevär 11,672,000 »
till ändring af äldre gevär 1,974,000 »
» karbiner för genietrupper och artilleri 323,646 »

Summa 15,443,646 francs

och till betäckande af dessa kostnader upptagit ett lån stort 12,000,000 »

2:o En komité af landets ypperste män har varit nedsatt, som nu i Februari afgifvit sitt betänkande, hvilket går ut på värnepligtens ytterligare utsträckning, så att den skulle komma att vidtaga redan vid 18 års ålder och fortfara intill fyllda 55 år, samt på ökad öfning, inrättande af depåter, omorganisation af kavalleri, genietrupper och artilleri.

Och hvilken är väl anledningen till dessa rustningar? Måne det är en grundlös skräck, en tillfällig mani, som kommit öfver dem, och som af anslagshungriga regeringar listigt begagnas för att få ökade statsinkomster? Nej, anledningarne äro blott alltför väl grundade! När Franske utrikesministern ad interim Lavalette förliden sommar i den ryktbara cirkulärskrifvelsen talade om *alliansernas* frihet, såsom den nya princip, som nu råder i den Europeiska politiken, så dolde han i sjelfva verket under en förskönande benämning ett faktum af stor och sorglig betydelse, nemligen att den gamla folkkrätten är upplöst, att de — låt vara — svaga, moraliska band, som hittills ofta tyglat våld och orätt, numera brustit och att högtidliga traktater platt ingenting betyda. Den garanti för de svagares bestånd, som de fordua traditionela grundsatserna inom det Europeiska statssystemet erbjödo, är nu försvunnen. För närvarande — det kan ej bestridas — hafva vi, trots den framåtskridande civilisationen, gått tillbaka i de internationela förhållandena; jag vill hoppas, att ett sådant tillstånd ej skall få någon lång varaktighet, men

tillräckligt långvarigt *har* det redan varit för våldsamma förändringar af Europas karta, och tillräckligt långvarigt *kan det ännu* bli för ytterligare sådana!

När Ludvig XIV för 200 år sedan kastade sig öfver det lilla Holland — då skyndade halfva Europa till dess bistånd och tuktade den öfvermodige eröfraren. Men när nyss två stormagter kastade sig öfver Danmark, hvad betydde då tvänne andra stormagters garantier för Slesvigs everdeliga förening med Danmark? Hvad betydde den, föga mer än ett årtionde gamla, London-traktaten? Platt intet! Häri, i det allmänna politiska rättslöshetstillståndet, ligger grunden till den ifver, hvarmed de mindre staterna rusta sig, skulle den grunden gälla mindre för oss än för andra? Med en blick på kartan och något minne af historien, måtte vi ej kunna påstå, att någotdera af dessa länder har i verkligheten farligare grannskap än vi!

Visserligen är i det nådiga trontalet, jemte den sedvanliga försäkran om ett vänskapligt förhållande till alla främmande magter, en hänvisning gjord till våra naturliga gränser, såsom ett ytterligare stöd för den yttrade förhoppningen att vi skola få behålla freden; och sannt är, att vi omgifvas af haf; men då vi icke ega en flotta nog stark att möta en öfvermäktig grannes, kunna vi omöjligen hindra landstigningar, snart sagdt, på hvilken punkt som helst af våra vidsträckt kuster, — och det icke blott med 30,000 man, som Landtförsvars-komitéen oförklarligt nog antog, utan med många gånger 30,000 man, hvilket vid sednaste riksdag bevisades; och ännu mindre kunna vi förhindra, att dessa trupper erhålla från hafssidan förstärkning och tillförsel af alla slag. Det vore ett farligt sjelfbedrägeri att underskatta denne grannes omätliga resurser. Sjelfva det aflägsna Frankrike, — detta stora, rika och krigsvandande folk, — drager ju öronen åt sig för denne vår närmaste grannes vexande magt. Vi skulle endast förråda en slumrande sorglöshet och en total oförmåga att draga slutsatser, om vi inbillade oss att icke förr eller sednare den tanke, som måhända länge varit närd, skall söka göra sig gällande, att nemligen Östersjön, lika såväl som Svarta Hafvet, egnar sig till en insjö. — Men om vi ock vilja smickra oss med hoppet — ett hopp som är farligt — att en sådan tanke aldrig uppstått och aldrig kommer att uppstå i vårt grannrike, måste vi dock erkänna att vi, för att icke tala om Norges Finnmarker, sjelfve hafva sårbara punkter, t. ex. Gotland, eller Carlskrona med sina 6 oförsvrade inlopp, ty jag kan ej räkna de ofullständiga, obestyckade förskansningar vi der be- kostat, såsom verkliga hinder för en fiendtlig flottas inlöpande och stadens besittningstagande. Vi hafva dessa och flere andra sårbara punkter, som obestriddigen äro af den beskaffenhet att, om ett krig utbröte emellan vår östra granne och någon annan stormagt, den af de krigförande, som toge någon af dem i besittning, skulle af densamma hafva det gagn, att vi svårigen kunna motsätta oss den enes anspråk utan att sluta oss till den andre, och sålunda, mot vår vilja, bringas ur den neutralitet, som vi lyckades att 1854 få bibehålla. En sådan lycka, som då, är ej att bygga på. Kunna vi väl då på allvar tro, att vårt läge fredar oss mer, än Danmarks eller Hollands för deras granne, som visserligen ådagalagt ett stort inkräktningsbegär, men som åtminstone gifvit sig *skenet* af att respektera nationalitets-principen, hvarmed vår granne icke

generat sig. Eller kunna vi föreställa oss, att det lilla rika Belgien har mer att frukta af Frankrike, än vi af Ryssland? Om någonsin England skulle uppskakas ur sin kära fredspolitik, skulle det väl vara för Holland och Belgien. — Bayerns folk kan måhända, på grund af nationalitetskänslan framdeles sjelfvilligt sluta sig till Nord-Tyskland; men, om det vill bevara sin autonomi, har det utan tvifvel villiga och kraftiga bundsförvandter i Frankrike och Österrike. Måne vi kunna lika säkert bygga på Novembertraktaten? Schweitz' sjelfständighet är garanterad af omgifvande stormagter, af hvilka icke den ene förunnar den andre, att sätta sig i besittning af detta land, som dessutom har ett skydd i sina naturformationer.

Med ett ord, vid jemförelsen med de af mig nu uppräknade länder, kan man ej, utan att bedraga sig sjelf, undgå att inse det vi, med afseende på vårt läge och deraf följande grannskap, äro mera blottställda, än någotdera af dessa länder, för eventualiteten af ett farligt, — vårt sjelfbestånd hotande krig; — jag vill icke här tala om dess möjliga följder, om det skulle komma öfver oss oförberedde. Det förblödda Polens hjertslitande nödrop kan derom gifva oss en varnande föreställning. Och hvad göra vi likväl för vårt försvar?

En aning om förestående behof att för detta ändamål vidtaga allvarliga mått och steg, röjde sig visserligen redan för några år sedan i den s. k. skarpskytterörelsen, och röster höja sig fortfarande öfverallt i landet i denna syftning. Men dessa varningsrop tyckas blifva, att jag så må säga, öfverröstade af fredsoptimisternes nerhyssningar. Man får ju dagligen höra och läsa att vi, som så länge fått behålla freden, nog fortfarande få njuta af dess välsignelse, om vi blott förhålla oss lugnt och stilla, och framför allt ej röra på frågor, som kunde förråda våra brister och vår svaghet, och derigenom »väcka den björn som sover». Liksom våra brister vore obekanta för våra grannar! Våra grannar torde bättre, än många af oss sjelfva, vara underrättade om ställningar och förhållanden här i landet. Hvertill skulle annars kostnaden af dyra beskickningar tjena? Ingen politik, Mine Herrar! är sämre, än den, att för sig dölja hotande faror. Jag tror att man bör med friskt mod se dem rätt i ansigtet, klart uppfatta deras betydelse, för att med beslutsamhet och kraft afvända dem. Jag fruktar likväl att allt för många låtit, af kärlek till freden, dåra sig att tro på krigets omöjlighet, och att de, med denna stämning, missförstått eller allt för mycket tryggt sig vid det uttryck, som Hans Maj:ts Konungen begagnade i sitt nådiga throntal, att nemligen Han egde grundade förhoppningar om fredens bibehållande, äfven om lösningen af dagens tvistefrågor skulle uppröra det öfriga Europa.

Huru annars förklara de företeelser, vi hafva för ögonen? Vi hafva nemligen nyligen erfarit, att Andra Kammaren afslagit Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om en förklaring af Beväringslagen till en friare dispositionsrätt öfver detta manskap. Jag medger, att förklaringen var obehöflig, och »alla frågor äro farliga» heter det — men då en hemställan till Riksdagen var i ofvannämnda syftning gjord, kan afslaget lättligen tydas såsom en benägenhet att snarare inskränka, än öka de utvägar, som Representationen ställt till Konungens förfogande för utförandet af vårt försvar.

Jag vill icke fästa mig vid åtskilliga vid Riksdagen gjorda motioner om indragning af hela den stående arméen, om upphörandet af all beväringsexercis etc., under hänvisning på de frivilliga skarpskyttarne såsom ensamme försvarare af det dyra fosterlandet — och detta på samma gång man erfar, att redan bildade skarpskytteföreningar upplösa sig, af det sorgliga skäl, att de icke rönt påräknadt intresse hos folket, och som omiskänneliga tecken röjt sig flerstädes i riket, att skarpskyttarne sjelfve anse sig snart hafva utspelat sin vackra roll, som var att framkalla den allmänna värnepligten. Men jag måste fästa en allvarlig vikt vid det beslut, som Stats-Utskottets majoritet fattat, att nemligen afstyrka bifall till större del af de anslag, som Kongl. Maj:t äskat för ökad öfning och tidsenligare beväpning af vår armé. Detta afslag skulle visst ingen af de fosterländskt sinnade män, som äro beklädda med förtroendet att sitta i detta Utskott, tagit på sitt ansvar, om de ej leddes i sina rådslag af den öfvertygelsen, att vi kunna med tillförsigt hoppas att, åtminstone under den närmaste framtiden, blifva ostörde af de stridigheter, som kunna uppstå i det öfriga Europa.

Då jag icke kan dela denna optimistiska uppfattning af vår politiska ställning, — Herran gifve att min oro i detta afseende måtte visa sig obefogad! — då jag tvärtom är lika genomträngd af oro öfver mitt älskade fäderneslands framtid, för så vidt vi ej allvarligen sörja för vårt försvarsväsen, som jag är fullt förvissad att ingen magt på jorden kan besegra oss, om vi i tid bereda oss till motstånd, skulle jag icke uppfylla min pligt såsom representant, om jag icke uppbjöde alla mina krafter och använde alla de medel, som stå mig till buds, för att väcka mina landsmäns allvarliga uppmärksamhet på de faror, som hota och som möjligen skulle komma att öfvergå oss, om vi förlora en dyrbar tid för deras afvändande. »Hjelp dig sjelf, om du vill att andra skola hjälpa dig», är ett gammalt tänkespråk, som vi icke må förgäta, och huru skulle vi väl kunna vänta oss andras hjälp, om vi framställa oss såsom den enda nation i hela Europa, hvilken icke på allvar bereder sig på krigets eventualiteter!

Med dessa åsichter och under dessa betraktelser, har jag kommit på den tanken, att den orubbliga förtröstan på fortfarande fred, som gjort sig gällande i vårt land, måtte åtminstone i någon mån härröra af den okunnighet, hvori vår Regering lemnar oss i afseende på våra förhållanden till främmande magter. Det är nemligen endast i Sverige och Norge, som man ansett de ministeriela målen böra alltjemt behandlas såsom frimurarehemligheter. Jag behöfver ej i denna upplysta sandling erinra om hvad I alle veten, att i andra, större och mindre konstitutionella länder hör det till ordningen att representationen får del af de politiska förhandlingarne med utlandet, och vi sågo helt nyligen hvad ett sådant meddelande utöfvade för en magisk verkan på de flegmatiske, annars så sparsamme Holländarnes representantkammare. Lutet hvar af Eder, Mine Herrar! torde erinra sig hvilket mäktigt inflytande, som de meddelanden, H. Exc. Utrikes-statsministern år 1863 täcktes göra Rikets då församlade Ständer, utöfvade på dem. Ej nog att allmänna meningen gillade den politik han följt, de åtgöranden, han vidtagit, utan vid slutet af sagde år, visade Ständerna sig beredvilliga till hvilka uphoff-

ringar som helst, hvilka af Regeringen blifvit fordrade, för fullföljande och understödjande af samma politik.

Jag gör mig förvissad, att Svenska folkets ombud icke skola stanna vid att endast med nyfikenhet lyssna på de meddelanden, Hans Excellens kan finna lämpligt att göra, utan lägga dem på hjertat, och med fosterländsk beredvillighet erbjuda de offer, som kunna erfordras för Rikets försvar, derest de i Hans Excellens' yttranden skulle komma att spana anledning till ett verkligt behof att göra sig beredda på ett afbrott i det fredslugn, som vi nu i mer än ett halft sekel haft den lyckan att njuta.

Det är därför jag trots det vara af omätlig vikt i närvarande tidpunkt, att Representationen måtte få så autentik och så trogen uppgift, som statsklokheten kan medgifva, om våra förhållanden till utlandet, och för detta ändamål är det, jag vågat uppkalla H. Exc. Utrikesstatsministern, genom en interpellation, den jag beder att få gifva en bestämdare form i följande vördsamma frågor:

1:o om så väl den allmänna politiska ställning i Europa, hvilken uppkommit af förlidet års viktiga händelser, som vårt förhållande till våra mäktigaste grannar alltjämt äro af den beskaffenhet, att de *grundade förhoppningar*, som Hans Maj: Konungen för två månader sedan uttalade, att vi nemligen skulle, oberoende af *de tvistefrågor*, som *hota att uppröra det öfriga Europa* fortfarande få åtnjuta *fredens välsignelser*, ännu ega samma giltighet, som i det ögonblick de uttalades?

2:o om det intima förhållande, som under sednare åren omissskänneligen uppstått emellan världens tvenne största magter, Ryssland och Amerika, möjligen kan komma att utöfva något inflytande på den trygghet, som den s. k. November-traktaten ansetts bereda oss?

3:o om H. Exc. Utrikesstatsministern till äfventyrs har för afsigt att, såsom år 1863. lemna Representationen del af sådana diplomatiska skriftvexlingar, som egna sig att gifva densamma en ledning för sitt omdöme om vår verkliga ställning till främmande magter.

H. Exc. Herr Grefve Manderström: Den omfattning, som den siste värde talaren gifvit åt sitt i allmänhet ganska tänkvärda anförande, gör det för mig till en nödvändighet att anhålla, att deraf få taga närmare kännedom, och jag ber att i nästföljande sammanträde få lemna de upplysningar, som jag deraf kan hemta anledning att meddela. Uti det förhållande att jag befarar, det jag i dag med svårighet skulle kunna göra mig hörd af Kammararens ledamöter, finner jag ett ytterligare skäl att några dagar uppskjuta med den gjorda interpellationens besvarande.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Utlåtande N:o 5. angående väckt motion om ett tillägg till 16 § 1 mom. Riksdags-ordningen.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Betänkande N:o 8, i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion, om beskattning af den inhemska hvitbetssocker-tillverkningen.

Herr Odelberg: I det föredragna Betänkandet yttrar Bevillnings-Utskottet, att det, efter pröfning af Herr Hedlunds motion blifvit styrkt i dess åsigt, »att motionen, långt ifrån att vilja ålägga jordbruket en ny skatt, endast sträfvar att befria detsamma från en ojämhet i bördor, och från åtskilliga andra missförhållanden, som af hvitbetssocker-tillverkningens konstlade uppmuntran måste blifva en följd, samt att således endast genom dess antagande jordbrukets verkliga fördel kan på ett billigt och rättvist sätt tillgodoses». Vidare yttrar Utskottet på ett annat ställe i samma Betänkande: »Det förefaller nemligen obestriddigt, att ett dylikt uppskof numera, sedan denna industri redan inom landet ej obetydligt bedrifves och nya förslag om dess vidare utsträckning nästan dagligen framkomma, ej kan ske utan ganska stora faror så för det allmänna som för den enskilde». Efter att hafva hört ett dylikt resonnement vore man berättigad att tro, dels att hvitbetssocker-industrien vunnit en betydlig utveckling i vårt land, och dels att hvitbetsodlingen redan infört vårt landtbruk på en ganska betänklig afväg. Ja! man skulle kunna föreställa sig, att det vore sanning hvad som säges, eller att hvitbetsodlingen är färdig att undantränga spannmålsodlingen, eller att förqväfvä en näring, som upplomstrat på sjelfständig grund. Förhållandet är dock, Mine Herrar! att blott en enda hvitbetssockerfabrik ännu finnes i vårt land, att denna fabrik, ehuru dess verksamhet redan fortfarit temligen länge och fastän den haft till sitt förfogande ett stort landtbruk, der betor odlats i stor skala, ehuru den från både närmare och fjernare håll uppköper hvitbetor till höga och antagliga priser, ännu icke lyckats förse sig med tillräcklig myckenhet af råämnen, samt att, ehuru denna fabrik drifvits med mycken omtanke, och dess jordbruk särdeles väl skötts, den dock icke gifvit sina egare större inkomst än högst 9 procent, hvilket äfven är lätt förklarligt med afseende å dess oupphörliga behof af ökadt förlag och inventarier. Under loppet af de sednare åren, hafva flera försök gjorts att bilda bolag för bedrifvande af hvitbetssocker-tillverkning, men sådana försök hafva alltid misslyckats, och strandat mot den brist på kapital och företags-sambetsanda i vårt land, hvaröfver man med skäl klagat. Jag tror således icke, att man på länge behöfver befara, att hvitbetsodlingen skall upptaga något rum på Svenska jorden för andra vexter, som der kunna med framgång odlas. Om fördelarne af hvitbetsodling har i andra länder tillräcklig erfarenhet vunnits, och meningen derom är icke mera än en. Jag tror, att den mest tillfredsställande uttryckes genom den bekanta inskriften på den tillfälliga äreporten i Valenciennes, som lydde: »Före hvitbetsodlingens införande producerades i vårt arrondissement 350,000 hektoliter hvete och göddes 700 kreatur, efter dess införande producerades 400,000 hektoliter hvete och göddes 11,000 kreatur». En industri, som förädlat kulturvexten till en värdefull, lätt säljbar vara, och tillika lemna ett affall eller biprodukt, tjenlig till boskapsfoder, skall naturligtvis inverka i dubbel måtto fördelaktigt på det landtbruk, der

denna industri införes, och, när dertill kommer, att odlingen af hvitbetor fordrar en sorgfällig skötsel af jorden, som kommer äfven efterföljande vexter till godo, så är det klart, att i den trakt, der hvitbetsodling kommer till stånd, jordbruket skall gå framåt och sprida välmåga bland befolkningen. Det är troligt, att, om denna industri vunne utveckling hos oss, den skulle mäktigt höja vårt jordbruk och bidraga till att emancipera oss från en del af behöfvet utaf utländskt socker. Det är denna industri, som Utskottet velat särskildt beskatta och derigenom nära nog omöjliggöra dess uppkomst. Utskottet föreslår en sådan beskattning i jordbrukets intresse, men såsom jordbrukare protesterar jag mot en sådan åsigt, ty jag hyllar icke den satsen, att, om den jord, som är tjenlig för odling af hvitbetor, med sådana besås och derigenom stiger i värde, annan jord skulle i samma proportion falla i värde. Utskottet säger äfven, att, om ifrågavarande industri vunne en stor utveckling, skulle möjligen Statens inkomster af sockertullen alldeles tillintetgöras. Detta är en supposition, som enligt min tanke saknar all grund, men på hvars vederläggning jag icke vill inlåta mig. Med anledning af Utskottets framställning, tillåter jag mig dock göra ett par frågor. Männe icke odlingen af tobak och cichoria äfven bör särskildt beskattas? Otvifvelaktigt har odlingen af tobak samma resultat som hvitbetsodling, ty, om ett visst quantum tobak behöfves, och en del deraf produceras inom landet, så måste derigenom importen af tobak och tullen derå minska. Så äfven måste cichoria, om det betraktas såsom kaffesurrogat, minska den påräknade tullen af kaffe. För konsekvensens skull borde man väl äfven beskatta alla andra näringar, som hafva till föremål frambringande af produkter, hvilka äro tullpligtiga i händelse de införas från främmande länder, men jag hemställer, om det kan vara skäl att framkomma med förslag i sådan riktning. Att man stiftat ekonomiska lagar för att framkalla och öka produktionen, ehuru ofta nog dessa lagar icke uppfyllt ändamålet, det torde hafva händt i Sverige och äfven i andra länder, men att man framkommit med förslag till beskattning af en näring, som knappt ännu uppstått, och hvarigenom näringen otvifvelaktigt skulle förqväfvas, torde höra till sällsyntheterna i den ekonomiska lagstiftningens historia. Från den ståndpunkt, jag intager i statsekonomien, måste jag anhålla om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Arrhenius: Sockerfrågan har förut varit en trasslig fråga, och den tyckes vara på väg att blifva det äfven nu. Bevillnings-Utskottets Betänkande bidrager ingalunda att utreda densamma, utan verkar snarare motsatsen. Utskottet stödjer sig nemligen på åtskilliga premisser och antaganden, hvilka aldrig ega rum i verkligheten. Så säger Utskottet, att endast en ringa del af Sveriges jord är passande för hvitbetsodlingen, att endast Sveriges södra provinser ega den jordmån och det klimat, som nämnda vext erfordrar. Detta är ett fullkomligt misstag. Hvitbetan kan odlas från Sveriges sydligaste delar ända upp till dess nordligaste, öfverallt hvarest en lös och mullrik jordmån anträffas. Den är, såsom vi veta, en ettårig vext och således ej beroende af det hårda klimatet under våra höstar och vintrar, utan den utvecklar sig allestädes der sommarens värma är för densamma till-

räcklig; och, märkligt nog, ju längre vi komma mot Norden, ju klarare och ljusare sommarnätterna blifva, destomera utvecklas och tilltager sockerhalten hos våra rotfrukter, således äfven hos hvitbetan. För 15 år sedan sökte Landbruksakademien uppmana våra jordbrukare att lägga sig vinning om hvitbetsodlingen och utdelade derföre frön af ifrågavarande vext åt såväl enskilde som hushållningssällskapen med uppmaning att anställa försök. Prof af de efter dessa frön erhållna hvitbetor inkommo sedermera till Akademien och, vid derstädes anställd kemisk undersökning för utrönande af sockerhalten hos de särskilda profven, visade det sig, ej blott att våra Svenska hvitbetor voro i detta afseende fullt jemförliga med hvitbetorna i de länder, der denna odling med största framgång bedrifves, utan äfven, att sockerhalten var störst hos profven från nordliga Sverige, enligt de undersökningar, som på Akademien föranställda blefvo verkställda af Herr C. E. Bergstrand, nuvarande lärare vid Ultuna Landbruks-institut uti agrikulturkemi. Detta visar ju sanningen af hvad jag förut antydt, eller att vårt nordliga läge alldeles icke lägger något hinder i vägen för produktionen af ifrågavarande rotfrukt, och att äfven våra nordligaste provinser skulle kunna draga fördel af denna produktion, om nemligen der finnes de för hvitbetsodlingen erforderliga arbetskrafter och för odlingen af denna rotfrukt tillräckligt uppodlad jord. Beklagligtvis torde det emedlertid dröja länge, innan så inträffar. I medlersta och södra Sverige äro deremot förhållandena annorlunda, och det lider ej något tvifvel, att icke hvitbetsodlingen, såvida den icke nu qväfves i sin linda, bör vid vårt jordbruks fortgående utveckling gå en ganska vacker framtid till mötes. Ingalunda lär denna industri, såsom Utskottet antydt, kunna förqväfva sädesodlingen. Hvitbetan fordrar nemligen ovilkorligen en djupt bearbetad och kraftig samt omsorgsfullt gödslad jordmån; vilkoret för dess odling är sålunda, att jorden halles i ett ypperligt skick, och när då, vid den vanliga cirkulationen, den jord, som förut burit hvitbetor, besås med sädesvexter, trifvas dessa förträffligt i den luckra, kraftiga och väl skötta jordmånen. Således, långt ifrån att hvitbetsodlingen skulle inskränka sädesodlingen, kan man tvärtom med trygghet påstå, att odlingen af våra öfriga kulturväxter bör väsendligt främjas, i samma mån hvitbetsodlingen går framåt.

Man har äfven antydt att denna odling skulle draga en myckenhet arbetskrafter från jordbruket och derigenom menligt inverka på det samma. Detta antagande är äfvenledes falskt, ty vi behöfva blott erinra oss, att det hufvudsakliga arbetet vid hvitbetsodlingen är gallringen af hvitbetsplantorna och luckringen af jorden, samt plantornas kupning och detta arbete verkställles bättre af qvinnor och barn, än af fullvuxna män med styfva ryggar. Förenämnda industri skall således äfven i detta afseende utöfvat ett välgörande inflytande på jordbruket i dess helhet, enär den bereder arbetsförtjenst åt en del af befolkningen, som eljest skulle vara i saknad af sådan.

Hvad särskildt angår förhållandena i vårt land, så finnes för närvarande endast en fabrik för tillverkningen af hvitbetssocker. Tvänne nya äro på väg att bildas, men deras tillvaro och möjlighet att utveckla sig är beroende af huruvida tillfälle lemnas dem, att få utveckla sig fritt. Vid början af hvarje ny industri åtgår alltid en tid, innan ve-

derbörande hinna sätta sig in i densamma; det fordras dertill erfarenhet, arbetsskicklighet, o. s. v., och endast i samma mån, som denna erfarenhet och arbetsskicklighet ernås, kan industrien vinna utveckling och stadga i det hela. Märkligt nog, säger nu Utskottet, sedan det relaterat förhållandena i Frankrike och Preussen, att af denna korta historik torde inhemtas, att den inhemska sockertillverkningen i dessa länder endast kommit till stånd under ett utprägladt skyddssystem. Detta är ett medgifvande, som jag tager fasta på, ty det visar att denna industri, just genom detta skyddssystem, i dessa länder fått tillfälle att gå framåt och att den, det förutan, ej kunnat nå den utveckling, den numera vunnit. När vi hafva dessa exempel för ögonen och derjemte känna, att hos oss, i följd af bristande kapitaltillgång, svårighet möter att få någon mera omfattande industri i gång, så torde det ej vara klokt att lägga hinder i vägen för en industri, som håller på att uppblomma. Och Mine Herrar! hvarföre skola vi lägga accis endast på sockertillverkningen? hvarföre icke lika gerna äfven på andra näringar, såsom t. ex. öltillverkningen, hvilken bedrifves fabriksmessigt med jordbrukets alster. Man har sagt, att den med hvitbetor odlade jorden skulle stiga ofantligt i värde, i följd af det genom skyddet stegrade värdet af dess afkastning. Jag frågar, om detta kan vara skadligt? Stå vi då verkligen på den punkt, att vi behöfva frukta att få för stora inkomster af vårt jordbruk? Det säges äfven, att landet skulle göra en så stor förlust, om det ginge i mistning af de 3 millioner, som årligen inflyta genom sockertullen. Om ock, hvilket jag ej vågar hoppas, hvitbetsockertillverkningen skulle utveckla sig till den grad, att vi ej behöfde importera något socker, så hemställer jag, om ej förlusten af dessa 3 millioner skulle mera än motvägas deraf, att vi ej längre voro nödsakade att årligen till utländningen betala de 13 millioner, som nu årligen från landet utgå för importeradt rå- och raffinad-socker.

Jag yrkar afslag å Betänkandet.

Friherre Hamilton, Hugo: De båda talare, som förut yttrat sig, hafva så uttömt ämnet, att jag har föga att tillägga och skulle kunna instämma i alla de åsigter, som af dem uttalats, men, då jag af en tillfällighet kommit att inhemta kännedom om såväl hvitbetsockertillverkningen, som dess inverkan på jordbruket, torde det icke synas öfverflödigt, att jag derom yttrar några ord. Händelsen fogade nemligen så, att jag vid ett af de Böhmska baden sammanträffade med egaren till en hvitbetsockerfabrik i Sverige, hvilken jag sedermera åtföljde på hans besök vid en af Böhmens större fabriker för sådan tillverkning. Denna fabrik försågs med hvitbetor från en jordrymd af 400 morgen, till hvars brukande erfordrades ett högst betydligt antal armar, mest qvinnor och barn, emedan en outhärlig kupering af jorden kring hvitbetorna är nödvändig, om de icke skola förlora sin sockerhalt. Angående hvitbetsoodlingens inflytande på jordbruket, rådförde jag mig med en af Sachsens största jordbrukare och frågade honom bland annat, om icke odling af hvitbetor sög jorden, såsom jag i min enfald föreställde mig, men han svarade mig, att affallet af hvitbetor är ett så kraftigt gödningsämne, att det tvärtom stärker jorden, hvilken dessutom

bättre arbetas för hvitbetor än för någon annan växt. Han meddelade mig äfven, att fabrik för tillverkning af hvitbetssocker icke nödvändigt måste finnas på de ställen, der hvitbetor odlades, emedan af dessa med lätthet kunde beredas sirup, som sedan såldes till fabrikerne. Med anledning af de upplysningar, jag sålunda inhemtat, har jag ifrat för hvitbetsodlingens utbredande hos oss, och under resor till Gotland har jag hos flere jordbrukare derstädes förordat densamma, emedan Gotlands jordmån synes vara särdeles gynnsam derför. Det är för det närvarande fråga om att bilda en ny fabrik för hvitbetssocker-tillverkning i denna viktiga del af vårt land och en sådan, ehuru ännu icke fullt färdig, har äfven uppstått på rikets östra kust. Hvad beträffar den först anlagda fabriken, eller den vid Landskrona, hvilken väckt så stora farhågor, så tror jag mig icke begå ett misstag, då jag påstår, att denna fabrik icke lyckats på långt när förskaffa sig inom landet det quantum hvitbetor, den behöfver, ja, det är mig till och med sagdt, att den icke kan erhålla $\frac{1}{4}$ af dess årliga behof. Är det då skäl att beskatta denna inhemska industri? Jag tror det icke, och kan icke gilla sådana satser, som dem Utskottet här framställt, eller att en ny inhemska industri bör beskattas, icke till skydd för andra fabrikanter, utan till skydd för tullinkomsterna. Jag har visserligen hört talas om skyddssystemet till förmån för landets näringar, men skyddssystem, som är ställt emot desamma, har jag aldrig hört omtalas. Man har åberopat Frankrikes exempel, men detta passar icke för vårt land. Den skatt, som der är lagd på hvitbetssocker-fabrikationen är till skydd för Westindiska öarne, hvilka efter slafemancipationens genomförande haft ganska svårt att producera sitt socker till ett sådant pris, att det kan täffa med det inhemska sockret. Hvad åter beträffar beskattningen i Preussen, så veta vi alla, att detta lands befolkning måste skatta betydligt, emedan statens behof äro ofantligt stora, och att, då skatter af alla slag, hvilka för oss lyckligtvis äro obekanta, tillgripits, äfven blomstrande och rika industrier, sedan de fått tid på sig att uppblomstra, blifvit föremål för beskattning, men icke hafva vi väl någon anledning att följa detta exempel. Jag känner icke någon annan princip, som är lämplig för beskattning af en inhemska industri, än den att beskatta efter en viss procent af den behållna afkastningen. Beklagligtvis har Svenska folkets olyckliga vanor föranledt en så irrationell lagstiftning som den, hvarunder bränvinsnäringen nu lyder, men deraf följer väl icke, att nya uppblomstrande näringar böra behandlas på samma sätt. Det resultat, hvartill Utskottet kommit, tyckes vara temligen oskyldigt, enär Utskottet endast hemställt, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning i hvad mån och på hvad sätt tillverkningen af hvitbetssocker lämpligen kan och bör åläggas särskild beskattning, och med det förtroende, jag hyser för de upplyste män, som sitta i Konungens råd, fruktar jag icke, att ett bifall till Utskottets hemställan skulle leda till menliga följder för hvitbetssocker-industrien; men, då de principer, som ligga till grund för detta Betänkande, enligt min tanke äro origtiga och möjligen skulle kunna tjena till ett prejudikat, som i framtiden skulle kunna blifva ganska menligt för de olika näringarne i vårt land, måste jag motsätta mig Utskottets förslag, och anhåller således om afslag derå.

Herr Berlin: Ingen lärer neka, att den finanstull, som är satt på importeradt socker, tillika utgör en skyddstull för den inhemska hvitbetssocker-tillverkningen. Till följd häraf måste den motion, hvarom nu är fråga, anses innebära en fullkomligt konsekvent och fullt berättigad tillämpning af de grundsatser, som på sednare tider i vårt land gjort sig gällande, rörande frågan om inhemska näringsars skyddande och uppmuntran. Ur denna synpunkt har äfven Utskottet betraktat saken, och för min del finner jag den utredning af densamma, Utskottet lemnat, vara fullt tillfredsställande; men jag kan icke säga alldeles detsamma om det slut, hvartill Utskottet kommit, ty enligt min åsigt hade Utskottet, i stället för att hemställa om en utredning »i hvad mån hvitbetssocker-tillverkningen inom landet kan och bör åläggas särskild beskattning», bort föreslå Riksdagen besluta, att en sådan beskattning borde ega rum.

Hvitbetssocker-tillverkningen bedrifves för närvarande hos oss blott vid en enda fabrik; tillverkningsbeloppet finnes visserligen ingenstädes uppgifvet, men torde kunna med någorlunda tillförlitlighet beräknas af vissa andra tillgängliga uppgifter. I Kommerce-kollegii berättelse för 1865 angifves tillverkningen af hvitbetssyrup hafva utgjort 571,000 skålpund; efter det vanliga förhållandet emellan hvitbetssyrup och socker svarar detta tal mot 1,050,000 skålpund socker. Från en uppgift i Bidragen till Sveriges officiella statistik, enligt hvilken af hvitbetor för sockertillverkning år 1865 skulle hafva i Malmöhus län skördats 125,000 centner, beräknas efter det vanliga utbytet vid ordentligt arbete af 8 procent hvitt socker, tillverkningen till 1,000,000 skålpund. Detta tal svarar emot en importtull af 120,000 R:dr, eller, om man vill beräkna sockret endast såsom färgadt, åtminstone 80,000 R:dr, som Statsverket under år 1865 förlorat uti inkomst, under det att den sockerkonsumerande delen af landets befolkning fått betala samma belopp till fabrikanter.

Om detta belopp skulle anses vara för ringa, för att nu föranleda något bestämdt beslut, angående den föreslagna beskattningens nödvändighet, torde äfven andra fullt giltiga motiv dertill finnas för handen. Det är bekant, hurusom i landets sydligaste provins bolag äro i begrepp att bilda sig för bedrifvande af hvitbetssocker-fabrikation; jag har framför mig programmet för ett dylikt, som beräknar en förarbetning af 1,757,000 centner hvitbetor om året. Om dessa bolag få inrätta sig under beräkning antingen att ännu flera år skola förgå, innan den ifrågasatta accisen beslutas, eller att den skulle komma att utgå med ett lågt och möjligen långsamt stegradt belopp, så utsätter sig Riksdagen antingen för begäendet af den orättvisan att, då ifrågavarande accis en gång *måste* beslutas, genom dess bestämmande till det belopp, hvartill den *bör* utgå, qväfva eller rättare strypa den industri, skyddet framkallat, eller ock för den ingalunda ringa förlust, som blir en följd af en låg och långsamt stegrad accis. Det sednare var händelsen i Preussen. När man der omsider såg sig nödsakad att beskatta hvitbetssocker-fabrikationen, kunde detta, utan att ruinera fabrikanterna, icke ske annorledes, än att den först ganska lågt satta accisen århigen stegrades med några Pfenning per centner hvitbetor, till dess ett bestämdt maximum var uppnådt.

Såsom hufvudsakligt skäl mot bifall till Utskottets Utlåtande, har blifvit åberopadt den stora fördel jordbruket förmenas hemta af en vidsträcktare hvitbetsodling. I detta afseende åberopar jag hvad Utskottet anført derom, att vinsten af skyddet hufvudsakligen tillfaller fabrikanten; men ehuru vågsamt det kan synas att motsäga sådana auktoriteter inom jordbruket, som redan derom uttalat sin mening, anhåller jag, att derjemte få uttala min öfvertygelse, att hvitbetsodlingen endast under vissa inom landet mera sällsynta förhållanden kan vara för jordbrukaren nyttig och för jorden icke skadlig. Jag vill icke betvifla uppgiften, att hvitbetan till och med i Norrland kunnat produceras med lika stor, om ej större sockerhalt än i sydligare trakter; men jag tillåter mig ifrågasätta, om man i hela vårt land kan påräkna den torra och varma väderlek, som är så vigtig för sockerhaltens utbildning, eller huruvida den så rikt sockerhaltiga betan kan på ett tunnland gifva lika rik skörd i Norrland, som i Skåne eller ännu sydligare trakter. Visserligen föranleder hvitbetsodlingen en omsorgsfull och djup bearbetning af jorden, men hon upptager ur denna en större mängd mineraliska beståndsdelar än måhända någon annan kulturväxt, och dessa förloras, vid betans transport till fabriken, för jordbruket. Denna förlust skulle förekommas, säger man, genom presslingens användande till foder, men i presslingen finnes ingenting kvar af de i vatten lösliga och högst vigtiga mineralbeståndsdelarne, hvilka ingå i syrupen och således icke åter komma jorden till godo, äfven om hvarje hvitbetsproducent verkligen från fabriken återköpte åtminstone den mängd pressling, som motsvarar de af honom ditförda betorna. En vanlig hvitbetsskörd från ett tunnland kan beräknas upptaga 120—130 skålpund kali, svarande mot 185—200 skålpund ren pottaska. Den betydliga salthalten bidrager att göra hvitbetssyrupen obegagnelig till annat än bränvinsbränning, men medgifver att ur dranken framställa pottaska, som likväl användes till allt annat än jordens gödning. En enda hvitbetssockerfabrik, Vaghäusel i Baden, producerade sålunda under kampagnen 1864—1865 ej mindre än 6000 centner pottaska. Af dessa anledningar måste hvitbetans odling för sockerberedning anses vara för jorden utarmande, såvida icke jorden förses med en tillräcklig mängd passande gödning; men detta skulle medföra en kostnad, som i högst betydlig grad skall minska den påräknade vinsten. Vinsten för jordbrukaren blir under sådana omständigheter ringa och för jorden i bästa fall ingen.

På grund af hvad jag nu anført, har jag verkligen ansett det så väl i det allmänsas som i de bolags intresse, hvilka under den närmaste tiden kunna vara sinnade att anlägga hvitbetssockerfabriker, om Riksdagen nu beslöt, att en sådan beskattning, hvarom motionen handlar, skulle bestämmas, så snart nödig utredning af de grunder, som härvid borde följas, vore af sakkunnige män verkställd. Men då jag af den föregående diskussionen erfarit, att meningarne härom äro mycket delade, inskränker jag mig till att på det kraftigaste yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald: I likhet med föregående talare, är jag en varm vän af hvitbetssockerfabrikationens framsteg i Sverige, men jag kan icke finna någon, vare sig oklokhets eller

orättvisa, i att pålägga denna näring accis. Tvärtom ligger det en orättvisa i det skydd, näringen för närvarande åtnjuter, enär dess idkare, så länge importtull å annat socker är stadgad, besitta ett monopol på andra medborgares bekostnad. Rättvisa kan endast ernås, antingen genom att borttaga importtullen — men af ekonomiska skäl låter detta sig icke göra — eller ock genom att pålägga hvitbetssocker-fabrikationen en afgift, motsvarande tullen. Då detta förr eller sednare torde blifva nödvändigt, bör man i tid bereda denna närings idkare på, att de ej i all framtid kunna påräkna det skydd, hvaraf de nu äro i åtnjutande. Gerna medger jag, att, i händelse ifrågavarande näring belägges med accis, konsekvensen fordrar, att en likartad afgift åsättes tobaksfabrikationen, men häri kan jag för min del ej se någon olycka. För öfrigt föreslår ju ej Utskottet, att någon accis skall åsättas, utan endast att Riksdagen skall ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning af ämnet. En dylik utredning är både välbehöffig och nyttig, hvarföre jag får tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Almquist, Erik Victor: Vid förevarande frågas behandling inom Bevillnings-Utskottet, har Utskottet sökt göra sig reda för dels det inflytande en utsträckt hvitbetsodling skulle utöfva på vårt jordbruk, dels huruvida, vid en sådan större utsträckning, man fortfarande skulle kunna medgifva åt den fabrikation, som byggdes på denna handtering, det skydd, hvaraf den nu är i åtnjutande. Hvad den första frågan angår, så äro åsikterna derom särdeles delade, och män med stor sakkännedom i ämnet hafva här bekämpat de åsikter, Utskottet uttalat. I saknad af nödig erfarenhet, nödgas jag förbigå denna fråga, endast förklarande, att jag ej delar Utskottets i detta afseende uttryckta farhågor. Deremot delar jag helt och hållet Utskottets åsigt, att man, vid det förhållande, att importtullen såväl å råsocker som raffinad är så hög, att densamma utgör, icke en skyddstull, utan en ren finanstull, bör tillse, huruvida hvitbetssocker-fabrikationen fortfarande må åtnjuta det starka skydd, den nu eger, och att således en utredning af ämnet bör åskas. Svårligen lär det kunna förnekas, att i samma mån tillverkningen af hvitbetssocker ökas, minskas importen af annat socker och i följd deraf äfven Statens inkomst af sockertullen. Den brist i statsintraderna, som då uppstode, måste fyllas från annat håll, men om hvitbetssocker-fabrikationen finge uppvexa under starkt skydd med hopp att fortfarande få åtnjuta detsamma, så torde denna industri ej kunna tåla någon afgift. Utskottet ansåg derföre att, om en accis skulle påläggas, så borde detta ske i tid, och har, af denna grund, samt enär en fullständig utredning af ämnet ej kunnat af Utskottet åstadkommas, föreslagit, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om dylik utredning till nästa riksdag. Utskottet säger således ingalunda, att hvitbetssocker-fabrikationen ovilkorligen bör beläggas med accis, utan endast att, i händelse en noggrann undersökning visar att ifrågavarande näring kan tåla accis, en sådan bör införas; och det är denna undersökning, som väl ingen bör motsätta sig, hvilken nitälskar såväl för jordbrukets fördelar, som ock för en utredning, huruvida den fabrikation, hvilken bedrivs med hvitbetan till råämne, kan tåla att lemna särskildt bidrag till Statens inkomster. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wærn: Till den fullständiga utredning af ämnet, som Herr Berlin lemnat, har jag icke mycket att tillägga, men jag kan dock icke underlåta att närmare beröra några förhållanden. Man har sagt, att det vore skäl att uppmuntra ifrågavarande näring, emedan den vore ung, och att exemplen från de länder Utskottet omnämnt, visat, att den der uppvext under skydd och att dessa länder derigenom fått en industri, som de sedan kunnat beskatta, men man har helt och hållet förbigått de olägenheter, som, enligt hvad Utskottet jemväl antydt, åtföljt detta förfaringssätt. Det är väl icke för menskligt förstånd omöjligt att bedöma, om denna fabrikation i sig sjelf lönar sig eller behöfver skydd, och jag kan således icke anse principen om dess skyddande vara riktig. Enligt min tanke bör man från början se saken sådan den är, och icke låta förleda sig att gifva förespeglningar eller löften, som man möjligen icke kan hålla. Man har talat om näringens fördelaktiga inverkan på jordbruket, men Herr Berlin har fullständigt upplyst, att denna icke är af någon vikt, och hvad beträffar de mindre fördelarne af densamma, såsom att qvinnor och barn kunna dervid användas, så, huru stora dessa fördelar än må vara, kunna de väl svärligen hafva något inflytande på lagstifningen i ett ämne af den vikt och omfattning som det ifrågavarande. Man har ansett högst angeläget att icke förqväfvä en industri, till hvilken kapitalerna vilja draga sig, men mig synes, att det ligger stor fara uti att, när det är brist på kapital, draga dem, som finnas, till en näring, hvilken icke anses kunna löna sig utan skydd. Jag måste å priori erkänna, att jag anser ifrågavarande industri vara af största nytta och eftersträfvansvärd, såvida den lönar sig, men låtom oss se till, huru det går, om den icke lönar sig. Jag har här i min hand ett nummer af Lunds veckoblad för den 18 sistlidne Februari, hvaruti finnes uppgifvet, att ett tunnland stadsjord, som gifver i arrende 50 R:dr årligen, kan afkasta 350 centner hvitbetor, hvilket, efter 80 öre per centner gör 280 R:dr med tillägg af blad och toppar 10 R:dr, eller inalles 290 R:dr och, efter afdrag af omkostnaderna, 215 R:dr, lemnar en nettobehållning af 75 R:dr. Således skulle en nationalvinst af 25 R:dr på tunnlandet uppstå, men låtom oss nu göra en beräkning, hvarifrån denna vinst kommer. Af 350 centner hvitbetor erhålles efter 8 procent 2,800 skålpund socker, och som detta socker åtnjuter ett skydd af 12 öre per skålpund, kommer man således upp till en skyddssumma af 336 R:dr. Det visar sig sålunda, att landets öfrige innevänare, för åstadkommandet af nämnda vinst af 25 R:dr, får med ett mångdubbelt belopp skatta till den fabrik, som utbetalar denna vinst; men det torde väl vara bättre att taga en inkomst af 50 R:dr på tunnlandet genom dess odlande med spannmål, än att hemta en större inkomst af 75 R:dr, hvilken uppkommit genom tillskott af icke mindre än 336 R:dr utaf den sockerätande delen af befolkningen. Produktionen vid Landskrona fabrik uppgifves till 1,050,000 skålpund socker, och efter ett skydd af 12 öre per skålpund får således denna enda fabrik af den sockerätande delen af nationen ett sammanskott af 126,000 R:dr. Det är vid denna riksdag fråga om att höja sockertullen med 2 öre per skålpund, och befolkningen skulle sålunda få skatta ytterligare 21,000 R:dr, på det att nämnda fabrik måtte bära sig. Jag vet icke, huru långt de sockerätandes tålmod går, men de hafva väl också sina anspråk att icke

beskattas för att bereda ett fåtal personer fördelar. Vid sådant förhållande synes det vara hög tid att icke låta fabriker för tillverkning af hvitbetssocker uppstå, utan att tvinga deras egare att beräkna, huru mycket de skola kunna förtjena, oberäknadt det skydd, som nu är en af den öfriga befolkningen tillhopaskjuten penningehjelp. Den tid är otvifvelaktigt kommen, då man bör taga förhållandet i öfvervägande, och, som det icke är fråga om att förqväfva denna industri; utan endast att tillse, på hvad grund den hvilar, anser jag Utskottets hemställan vara i hög grad befogad.

En talare har här uttalat sig mot påläggande af accis i allmänhet, och sagt sig icke känna någon annan lämplig beskattningsgrund än bevillning efter inkomst. När här var fråga om åläggande af en vapensskatt, fick man höra, att man borde använda andra beskattningsgrunder än den direkta beskattningen och icke lägga allt på jordbruket. Man måste dock erkänna, att skatterna böra utgå på olika sätt, och att man vid hvarje sätt måste taga hänsyn till, att man icke pålägger landets innevånare större bördor, än Statens behof kräfver. Så bör man vid tullars påläggande tillse, att desamma så vidt möjligt tillkomma Staten i dess helhet och icke endast utgöra ett skydd för enskilda näringar.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Möller: Bevillnings-Utskottet har verkligen framlagt ett högst intressant och lärorikt Betänkande, lärorikt, icke just i afseende å motiveringen, utan derigenom att det visar, huru hastigt åsigtterna kunna vexla. Vid förra riksdagen föreslog Bevillnings-Utskottet skyddstullar för jordbruket; men efter vederbörliga fingervisningar lärde man sig dock fatta frihandels välsignelser. Nu föreslår man skyddstullar, ingalunda för jordbruket, utan för finanstullarne. Nu gäller det skydd för sockertullen, men nästa riksdag skall man kanhända hem söka våra kustboar vid Åhus och påbjuda skydd för tobakstullen, och sedermera fortgå på denna väg, tills alla våra finanstullar blifvit skyddade. Då jag nu finner denna åsigt uttalad inom Representationen, och ej anser riktigt att man låter något Damoclessvärd sväfva öfver en uppblomstrande industri, tvekar jag ej att biträda Utskottets hemställan, att en utredning af frågan måtte äskas. Jag anhåller emellertid att få yttra några få ord, i hopp att de gode Herrar och män, som skola blifva medlemmar af denna hvitbets-tobaks-cichorie-komité, måtte dervid fästa någon uppmärksamhet. Vare sig att accis åläggas hvitbetsodlingen eller icke, torde ej denna näring blifva särdeles farlig för sockertullen. Den kan nemligen aldrig idkas i hela vårt land, ty, fastän en sakkunnig person här uppgifvit, att sockerhalten hos hvitbetan är lika stor i Norrland som i Skåne, så böra vi komma ihåg, dels att produktionen på samma areal blir betydligt mindre, ju längre norrut man kommer, dels att denna industri erfordrar en talrik befolkning. Dessa båda omständigheter måste omöjliggöra anläggandet af en hvitbetssocker-fabrik i nordliga Sverige. Skall emellertid en accis påläggas nämnda industri, så böra vi i tid förbereda dess idkare och det är af detta skäl som jag röstar för Utskottets hemställan.

Herr Tornerhjelm: Man skulle kunna tro, att någon fara vore å färde, då man hör omtalas de otroliga summor, som äro beräknade att utgå ur folkets fickor till följd af den lilla hvitbetsodling, som finnes i en liten del af Skåne. Det är endast en ringa del af året, som dessa betor kunna produceras och folket finner icke denna odling lönande; ty dermed följer, att jorden måste vara i den högsta möjliga kultur. Sockerfabrikationen är ej heller baserad på hvitbetor. Detta är en produktion, som ej har stor framtid för sig i vårt land. Men om den det hade, måtte det väl vara en fördel, om vi inom landet kunde producera en vara, som vi i annat fall måste taga utifrån, och som dessutom höjer jordens kultur. Man har talat om det stora skydd, denna näring åtnjuter. Jag kan ej finna hvaruti det består. Det är redan påpekadt, att man, i konsekvens härmed, äfven borde beskatta produktionen af tobak och cichoria. Den siste värde talaren har ganska riktigt kommit till det resultat att en komité skulle tillsättas. Denna skulle framställa de vackraste teorier. Man kan bevisa att det vore en fördel, om vi kunde exportera den Svenska jorden och i stället få penningar. Snart komma vi väl att lägga accis på hvete, ty vi kunna icke producera det till lika lågt pris som utomlands. Jag är säker, att dessa och andra besynnerliga principer kunna med fördel försvaras af någon stor lärd, och i vår godmodighet äro vi genast färdiga att tilllämpa dem. Jag kan icke med siffror vederlägga dessa vetenskapsmän; men då jag ser frågan ur praktisk synpunkt, måste jag uppmana jordbrukarne att noga betänka sig och sjelfständigt bedöma förhållandet innan de ingå på denna bana. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr Rettig: Mig synes, att hvitbetsodlingen borde uppmuntras, och att det vore önskvärdt, om den kunde vinna någon större utbredning i vårt land. När så skett, kunde tiden vara inne att tänka på någon extra beskattning å sockerfabrikationen; men intilldess anser jag frågan vara för tidigt väckt, och får därför instämma med dem, som yrka att Utskottets förslag måtte afslås.

Herr Bennich: Sedan jag begärde ordet, hafva flere talare ytt-
rat sig, som så uttömt ämnet, att jag icke har något vidare att till-
lägga. Jag ber blott att få tillkännagifva, att jag, såsom ledamot af
Bevillnings-Utskottet, deltagit i beslutet att framlägga detta förslag på
den grund, att jag anser det vara af största vigt att få den frågan af-
gjord, huruvida hvitbetssocker-tillverkningen kan bereda sig på att
åtnjuta ett fortfarande skydd, eller om den måste stå på egen botten
och vara utan skydd. Hvarje uppskof med denna frågas besvarande
fruktar jag kommer att leda till stora olyckor och misräkningar i de
trakter, der hvitbetsodling ifrågakommer. Hvad sjelfva saken angår,
så är det klart, att den endast beror på, antingen skyddssystemet eller
frihandelssystemet är att föredraga. Den förste talaren förklarade också
att »från hans synpunkt» kunde han icke annat än bestrida förslaget.
Men huru andra talare, som hafva erkänt att industrien måste uppe-
hålla

hålla sig utan skydd, kunna uppträda mot förslaget, förstår jag icke. Jag tillstyrker bifall till förslaget.

Herr Schartau: Jag vill öppet bekänna, att då jag första gången hörde omtalas den motion, som gifvit anledning till förevarande Betänkande, blefvo mina fosterländska känslor upprörda, och jag trodde icke något motiv skulle finnas, som kunde förmå mig att tillstyrka motionen. Men jag måste erkänna att jag funnit ett sådant i Bevilnings-Utskottets Utlåtande. Jag vill förbigå hvad jag deruti funnit besynnerligt, väl vetande att icke Utskottet håller i den penna, hvarmed Betänkanden skrivas, och jag vill icke tala om egenheten i uttryck, sådana som detta: »Med någon kännedom om villkoren för hvitbetsodlingen är det likväl lätt insedt, att endast en mindre del af Sveriges jord kan för densamma göras tjenlig, och genom skattefrihet för tillverkningen af hvitbetssocker skulle sålunda denna redan af naturen gynnade jord erhålla ett stort privilegium, en verklig premie.» Jag förstår ej meningen häruti och jag fattar ej huru detta kan hafva tillkommit. Det är redan anmärkt, att med fullt lika stort skäl, som man beskattar den nyss påbörjade produktionen af hvitbetor, kunde man äfven beskatta äldre sådana, såsom af tobak och cichoria. Jag vill tillägga en tredje produkt, som väl egnar sig att bidraga till Statens inkomster, nemligen potatis, hvaraf tillverkas bränvin. Så kommer man från den ena absurditeten till den andra. Hufvudfrågan synes vara, huruvida det är lyckligt för Frankrike och Preussen att hafva beredt sig en så stor produktion af socker. Huru det tillgått, veta vi. Det är icke genom stryppning i födseln, som man här tycks vara böjd för, utan genom att låta näringen utveckla och förkofra sig; och först sedan det skett, har man funnit den vara en god mjölk-ko. Så borde det kunna tillgå äfven i Sverige. Jag är icke jordbrukare och kan icke bedöma om hvitbetan är en vext, som kan med fördel odlas i vårt land. Man har sagt, att det endast kan ske i våra sydliga provinser; från andra håll åter har man påstått detta vara ett misstag och att den vexer äfven i nordligare delar af landet. Jag är säker att om hvitbetan också med afseende på klimatet skulle kunna odlas i närheten af Stockholm, behöfva vi dock icke frukta, att den skall undantränga spannmålen. Men jag återkommer till hufvudfrågan, huruvida det vore lyckligt för Sverige att komma i samma ställning som Preussen i afseende på sockerproduktionen. Jag tror att det vore högst lyckligt, om vi kunde utbyta våra hafreskörden mot hvitbetor och om vi kunde producera hälften eller tredjedelen af vårt sockerbehof. Men om man önskar detta, måste man gå varsamt tillväga och icke förqväfvå denna näring i dess linda. Handteringen är ännu ny; det är endast 12 å 15 år, som den i viss mån pågått, och man kan ännu icke förutse, om vi någonsin kunna komma i jembredd med Preussen hvad denna industri beträffar. Derföre måste vi vänta med alla beskattningsplaner tills saken utvecklat sig; och vi förlora icke något derpå. Jag kan emellertid icke förneka att i motionen ligger en hög grad af ärlighet, hvilket alltid är aktningvärdt; ty det är ärligt, att på förhand säga ifrån hvilka åtgärder man åsyftar, och ur denna synpunkt har motionen icke bort

undertryckas. Utskottet har äfven framställt ett resonnement, som jag gillar, då Utskottet säger: »Å ena sidan torde lagstiftningen i närvaro af ett intresse, som dess egen uraktlåtenhet bidragit att kalla till lif, endast med stor svårighet och i ringare mån förmå ordna förhållandena uteslutande med afseende på det allmännas fördel, och å andra sidan åter torde producenten med fog kunna klaga öfver ett dröjsmål, som förledt honom att offra arbete och kapital på en industri, som man derefter hotar att genom skatter förqväfva. Denna hotelse skulle dessutom ständigt hänga tung öfver honom och förlama den kraft, det förtroende till framtiden, som är vilkoret för all framgång, och bättre torde det då otvifvelaktigt vara för industrien sjelf, att frågan om beskattningen snarast möjligt afgöres, på det hvar och en må sättas i stånd att beräkna vilkoren för och den deraf beroende framgången af sina företag i denna rigtning.» Detta anser jag vara rätt, och med stöd af denna ingress vill jag ansluta mig till dem, som begära en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, dock icke af det innehåll som Utskottet föreslagit, emedan detta skulle utgöra ett qvasi-beslut, att hvitbetssocker-tillverkningen komme att beläggas med afgift. Jag anser en skrifvelse till Kongl. Maj:t vara nyttig derföre, att saken i annat fall återkommer riksdag efter riksdag, och under tiden är näringen, så att säga, hållen i schack. Man vet att under förra året fråga varit om anläggande af en annan fabrik för sådan tillverkning än den i Landskrona; och det är af vigt att fästa dessa anläggares uppmärksamhet på faran att fördjupa sig alltför mycket i ett sådant företag. Det förslag jag skulle vilja framställa, vore:

att Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhölle, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige personer låta undersöka och utreda, huruvida, eller i hvad mån och på hvad sätt tillverkningen af hvitbetssocker inom landet kan anses böra åläggas särskild beskattning, samt för nästkommande Riksdag framlägga en så beskaffad utredning.

Genom ett sådant beslut hade man icke tagit på hand, att man ville pålägga denna näring några skatter, utan endast påpekat behovet af en säker grund för sitt omdöme i detta fall. Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition på detta mitt förslag.

Friherre Raab, Adam Christian: En föregående talare har uttryckt sin förundran deröfver, att de ledamöter, som icke stå på samma ståndpunkt, som den talare, hvilken först yttrade sig, kunna motsätta sig detta Bevillnings-Utskottets förslag. Jag vågar förklara att, ehuru jag i afseende på tullfrågor alltid tillhört den fria sidan, kan jag dock icke instämma i detta förslag; och jag ber att få anföra några ord till försvar för min åsigt i detta fall. Hufvudfrågan gäller, om det är meningen att för de 3 millioner R:dr, som Staten nu har i sockertull, hindra all inhemsk industri i den vägen, och om denna är så litet värd, att man icke behöfver bry sig derom; ty det är omöjligt att denna näring kan uppblomstra, om man nu i dess början lägger tunga derpå. Då den första fabriken för tillverkning af hvitbetssocker anlades i Malmö, tänkte man icke på att beskatta den; den bar sig icke ens, utan gick öfver styr. Sedan uppstod fabriken i Landskrona och jag har hört sä-

gas, att dess produktion skulle vara så stor, att den förorsakade en minskning i sockertullen af 100,000 R:dr. Och dock är det jemnt och nått att rörelsen bär sig. I Kalmar finnes en liten fabrik, der man afsett att tillverka socker af inom landet odlade hvitbetor; men det är omöjligt att få folket att odla sådana, emedan det medför för stora svårigheter. Jag skulle dock vilja rekommendera näringen i södra delen af Kalmar län, Blekinge och på Öland, emedan hvitbetsodlingen medför tillfälle till arbetsförtjenst för den fattiga befolkningen. Men då får man ej genom beskattning förqväva näringen. Jag måste bekänna att jag begått ett fel mot Staten, då jag på min egendom för några år sedan kokat några tusen kannor sirap af potatis. Jag visste ej, att jag dermed gjorde något orätt och kan ej ännu öfvertyga mig derom. Jag beklagar att motionen blifvit väckt och det förundrade mig att se den tillstyrkt af Bevillnings-Utskottet. Jag vill ej tala om det intryck jag erför af de i Betänkandet uttalade åsigter. Men sedan frågan blifvit väckt, är det af vigt för dem, som sysselsätta sig med denna näring, att få veta huru saken skall gestalta sig. Jag har derföre icke något emot en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, dock att den, såsom, om jag icke bedrager mig, Herr Schartau föreslagit, endast innehåller ett »huruvida». Jag förenar mig alltså i Herr Schartaus förslag och anhåller om bifall till detsamma.

Herr Arrhenius: Af en föregående talare har blifvit anfördt, hursom odlingen af hvitbetor och i sammanhang dermed bedrifven fabrication af hvitbetssocker skall vara skadlig för jordbruket, derigenom att hvitbetan beröfvar jorden en mängd mineralämnen, synnerligast kali, som sedan ej återfinnes i presslingen och sålunda ej kommer jorden åter till godo, äfven om presslingen återlemnas till hvitbetsproducenterne och af dem användes till boskapsfoder. Härtill må erinras, att *alla* de vexter vi odla suga jorden på mineralämnen, och att äfven sädesslagen, samt synnerligen potatisen och öfriga rotfrukter, minska betydligt jordens kalihalt, men härföre lärer väl ingen vilja frånråda deras odling. Landtmannen saknar icke medel att ersätta denna kalibrist, då genom jordens omsorgsfulla och djupare bearbetning, vittringen kan påskyndas och förökas, hvarigenom så väl kali som andra mineralämnen lösliggöras och komma efterföljande odlade vexter till godo, hvarförutan han äfven genom direkt gödning kan och bör ersätta hvad jorden härvid i hvarje fall tarfvar. För att ej tala om de i handeln nu mera tillgängliga Stassfurter kalisalterna, som för ändamålet härvid kunna med största fördel och utan alltför dryga kostnader användas, till ersättande af det kali hvitbetsskörden borttaga från jorden, må det vara nog att här erinra, att jordbrukarne kunna genom tillvaratagande och användande af den från deras ladugårdar vanligen bortflytande våta spillningen vinna, medelst kompostberedningar samt på annat sätt, betydliga massor af kalirik gödsel; äfvensom att uti alla våra skogstrakter finnes en rik tillgång på stubbar och andra skogsaffall, som kunna förbrännas till aska, hvilken, använd såsom öfvergödning af de odlade fälten, äfven kan ersätta den kaliförlust, dessa tid efter annan få vidkännas. Af den omständigheten, att hvitbetan upptager mycket kali ur jorden, följer sålunda ej, att odlingen af denna vext måste anses såsom förderlig för

jordbruket; ty jordbrukaren kan, om han annars förstår sin sak, utan stor svårighet skaffa jorden ersättning härför, och erfarenheten har äfven visat, såsom förut under diskussionen i denna fråga anförts, att der hvitbetsodlingen bedrifvits i stort för sockerproduktion, har jordbruket gjort betydliga framsteg, så uti sädesproduktion, som uti boskapsskötsel. Jag hoppas ock, att så skall blifva förhållandet äfven hos oss, om hvitbetssocker-industrien kan komma att inom vårt land vinna fast fot uti någon betydligare utsträckning. Vål kan man ej vänta att hvitbetsodlingen allestädes skall kunna komma att bedrifvas uti den stora utsträckning, som är erforderlig för sockerberedning af denna rotfrukt; detta kan man endast vänta möjligen skall blifva förhållandet uti de mera befolkade provinserna och inom dessa å de trakter, som hafva för hvitbetan passande jordmån, en djup och rikt myllhaltig lätt-jord; men härstädes kan hvitbetsodlingen och en deraf beroende sockerfabrikation hafva en framtid, om nemligen denna fabrikation derstädes ej genom acciser qväfves i sin uppkomst; och det är af detta skäl, som jag med min röst måste motsätta mig Bevillnings-Utskottets förslag i detta hänseende, helst som detta förslag tydligen innebär en önskan och förhoppning att till nästa riksdag få från Regeringen framlagdt ett förslag till särskild beskattning å tillverkningen af hvitbetssocker. Heldre skulle jag önska, att få den åsigt af Riksdagen uttalad, att anläggningen af hvitbetssocker-fabriker måtte uppmuntras, om ej annat med tillförsäkran att inom vissa års förlopp vara befriade från all skatt; och lyckades det att sålunda framlocka sådana fabriker med en nämnvärd betydligare tillverkning, först då kunde tiden anses vara inne att tänka på dessa fabrikers beskattning. Jag får sålunda fortfarande under närvarande förhållanden yrka på afslag af Utskottets framställning i ämnet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är redan så mycket ordadt i denna fråga, att det kan tyckas vara nog; men jag kan dock ej underlåta att uppträda, för att fästa uppmärksamheten på några omständigheter, som jag tror icke blifvit af föregående talare berörda, äfvensom för att bemöta några satsar, som blifvit framställda och hvilka jag icke kan gilla. Utskottet börjar sitt Utlåtande på pag. 2 af Betänkandet med att uttala en särdeles omvårdnad om det Svenska jordbruket. Det skulle, säger Utskottet, vara obilligt om en eller annan jordbrukare skulle skörda alltför stor vinst af sin jord, genom densammans användande till hvitbetsproduktion. Derigenom skulle både kapital och arbetskraft dragas ifrån öfrige jordbrukare, och desse få dyrare köpa sitt behof af arbetskraft och kapital. Det vore en vacker omtanke af Utskottet, och skulle förtjena loford, om icke derunder vore dold en dålig bevekelsegrund, nemligen den, att försöka emot idkarne af hvitbetsodlingen uppväcka de andra jordbrukarnes afund. Sedan Utskottet på två sidor sökt utveckla denna sida af saken, kommer Utskottet på pag. 4 till den bekännelse, som troligen är ganska sanningsenlig, att det genom den omtalade skattefriheten beviljade premium för inhemsk råsocker-tillverkning endast föga skulle komma att tillfalla hvitbetsodlingen. Utskottet antager nemligen, att konkurrensen mellan odlarne af hvitbetor skulle snart nedtrycka hvitbetans pris till det normala, som bestämmes af produktionskostnaden, och att vinsten af premiet då skulle stanna

hos sockertillverkarne. Sedan man sålunda först sökt att uppskrämma jordbrukaren med förespegligen af fördyrade kapital och arbetskostnader, derigenom att dessa skulle draga sig till den vinstgifvande hvitbetsodlingen, säger man hela fördelen af hvitbetsodlingen och det premium den skulle åtnjuta skola tillfalla sockerraffinadörerne. Hvilka äro nu utsigterna för den förmodade stora hvitbetssocker-tillverkningen? Kan den, som är med verkliga förhållandena något bekant, föreställa sig, att denna tillverkning skall inom en närmare framtid kunna komma att ega rum i någon för tullinkomsten hotande utsträckning? Finnes det någon enda fabrik, hvars tillverkning är uteslutande eller ens till större delen grundad på hvitbetor? Men det kan vara klokt att söka göra den åsigt gällande, att användandet af hvitbetor vid en dylik fabrik bör ådraga fabrikanten en särskild beskattning. — Nu finnes endast en sådan fabrik; men äfven der åstadkommes större delen af tillverkningen af importeradt råsocker, och det torde efter min förmening blifva ganska svårt att skilja mellan den produktion, som sker af hvitbetor, och den hvartill importeradt råsocker användes. Men omtanken är i allt fall vacker! Man har talat om det skydd, som skulle tillgodokomma den Svenska hvitbetssocker-tillverkningen, ingen har begärt något sådant skydd, och af Betänkandet synes tydligt, — hvilket äfven flere talare framhållit, — att något sådant skydd icke heller åsyftas, utan att fastmera fråga är att, till skydd för tullinkomsterna, ålägga en i sin linda varande inhemsk industri en särskild beskattning.

Man har vidare anmärkt, att de, som åberopat de fördelar man hade af den inhemska sockertillverkningen, icke vidrört de olägenheter, som deraf kunde uppstå. Utskottet har härvidlag gått mycket både samvetsgrannt och sanningsenligt tillväga, ty på pag. 5 omtalas, huru man i Frankrike funnit nödigt att belägga den inhemsta sockertillverken med en allt mera förhöjd accis, för att skydda rörsocker-produktionen i kolonierna. Vi hafva inga kolonier som producera denna vara, — ty på St Barthelemy finnes mig veterligt ej någon sådan industri — och vi behöfva således icke för denna orsak ålägga hvitbetssockerfabrikationen någon särskild beskattning. En talare har omförmålt några sifferuppgifter, hemtade ur Lunds Veckoblad, och på dessa grundat en framställning om de stora vådor, som skulle kunna för landet uppstå genom minskad tullinkomst af socker-importen till följd af den tillväxt, den inhemska sockerproduktionen skulle komma att vinna. Men hvad är det för dokument, på hvilket dessa luftslott byggas? Jo, det är en prospektus, intagen i en inbjudning till aktieteckning för bildande af ett bolag för anläggning af en hvitbetssocker-fabrik! Men med den erfarenhet, som vi litet hvar ega, om huru sådana företag i allmänhet bruka lyckas, liksom om de medel, som begagnas för att till deltagare deruti inlocka folk, bör det ej vara svårt att till deras rätta värde reducera de ur denna handling hemtade sifferuppgifter. Man har äfven försvarat Utskottets framställning på den grund, att för de jordbrukare, som skulle vilja nedlägga kapital på hvitbetsodling, det skulle vara af största vigt att snart få afgjort, huruvida de hafva att befara någon särskild beskattning eller ej. Jag tror icke, att i detta hänseende landtbrukarne göra sig några illusioner. Den sednare tidens erfarenhet är i detta afseende tillräckligt talande, och oaktadt den ringa portion för-

stånd, som en del här uppträdande talare tyckas vilja tillerkänna landets jordbrukare, torde dock kunna antagas, att erfarenheten lärt dem inse, att, om deras näring erbjuder något föremål, som kan särskildt beskattas, så blir detta icke glömdt. Det är också af andra talare anmärkt, att för att gå konsekvent tillväga borde all produktion underkastas accis. Våra landtbrukare begära endast att få sköta sig sjelfve, utan att försättas uti eller bibehållas i en sämre ställning, än öfriga yrkes-iddkare i landet. Att på sätt vid förra riksdagen skedde med hänsyn till en särskild fabrikation, understödja densamma med direkt hjälp af statsmedel, tror jag ej vara tillbörligt, ehuru anledning till fruktan synes mig icke saknas, att vi snart nog kunna få något dylikt upprepadt.

Jag förenar mig med dem, som yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Thorburn: En föregående talare har sagt, att framdeles det kan ifrågasättas accis å potäter. Enligt min åsigt är potätan nu behandlad på det sätt motionären nu föreslår för betan. Bränvin, (produkten från potäter), betalar nu en skatt, motsvarande införseltullen å denna artikel, och på samma sätt proponeras nu att beskatta betans produkt, sockret. Genom importtullen å råsocker är priset å socker här i landet 8 öre högre än dess verkliga pris på världsmarknaden. Hvar och en, som köper hvitbetssocker, betalar således 8 öre mer på skålpundet, än det borde kosta. Hvitbetsodlingen uppmuntras genom denna skatt, som sålunda hvar och en sockerkonsument erlägger. Men denna skatt går icke till det allmänna, utan till fabrikanten, och således kan derpå sjelfva näringen i sin helhet icke vinna någon-ting. Man har sagt, att det vore en stor fördel att få sockertillverkningen i gång i vårt land. Det är sannt, om det inhemska sockret kan tillverkas billigare än det importerade — annars icke. — Vårt lands sanna fördel ligger i att med minsta kostnad och minsta arbete få de förnödenheter vi behöfva. Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Friherre Beckfriis: Jag har icke begärt ordet för att ingå i några nationalekonomiska beräkningar, utan endast för att framlägga några enkla fakta, som efter min uppfattning skola bevisa, att frågan är för tidigt väckt. Det är endast några år sedan den första hvitbetssockerfabrik anlades i Skåne. Denna åtföljdes inom kort af en annan. Efter 2 å 3 år måste båda nedläggas, emedan deras egare voro ruinerade. Den ena öfvertogs derefter af ett nybildadt bolag, som tillika inköpte ett raffinaderi. Denna fabrik skötes af en utmärkt skicklig person; men har, det oaktadt, ej lemnat mer än 6 procent, med undantag af ett år, då den lemnade 9 procent. Detta till följd af för tillfället gynnande konjunkurer. Denna fabrik tillverkar årligen en million skålpund hvitbetssocker, men raffinerar 2 millioner skålpund kolonialsocker. Någon annan sådan fabrik finnes nu icke i Skåne. Det är visserligen fråga om att anlägga en dylik i Lund, men ännu har man ej kommit längre än till prospekten och troligen stannar det dervid. Om vi nu skulle ingå till Regeringen och begära undersökning, huruvida denna tillverkning kan och bör åläggas beskattning, hvad hafva vi väl att stödja en sådan anhållan på? Jo, två ruinerade bolag och en fabrik i

gång! Jag frågar, om under sådana förhållanden tiden kan vara inne att begära en sådan undersökning.

Jag tycker det kan vara tids nog att anställa en sådan, då denna industri blir mera utvecklad. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Friherre Sprengtporten: Det saknas icke exempel på, att regeringar, för att skydda sina finanser, sökt undertrycka produktionen af någon vara. Många sådana exempel finnas, men jag påminner mig för tillfället icke mer än ett, nemligen då Holland förbjöd odlingen af de ädlare kryddorna inom andra än litet bestämdt distrikt å Moluckerna. Det system, som då tillämpades, har man redan länge ansett såsom antiqveradt, och man kunde väl då ej föreställa sig, att ett förslag i denna syftning nu skulle utgå från ett Bevillnings-Utskott, som representerar frihandeln. Kosmopolitiska handelsgrundsatser och skråanda i förening! Ämnar man nu införa skydd för skyddstullar, så vore det i sanning karakteristiskt; och då jag ej är vän af det abstrakta frihandels-systemets öfverdrifter, är jag därför icke så missnöjd med att Utskottet lemnat oss detta nya bidrag till uppskattning af systemets tendenser. En talare har erinrat om, att icke blott ifrågavarande, utan äfven andra produktioner, såsom t. ex. af tobak och cichoria, borde med accis beläggas. Jag ber då få fästa uppmärksamheten på att han bortglömt fabrikationer af inhemskt vin, hvilka väl äfven borde höra hit.

Jag vill nu blott säga, att det är så mycket mindre skäl att oroa sig öfver den befarade minskningen i tullinkomster, som Kommerskollegii berättelser upplysa, att, oaktadt den fruktade konkurrensen med fabriken i Landskrona, sockerimporten har betydligt tilltagit.

Jag yrkar afslag på skäl, som af andra blifvit så väl uttalade, att jag dertill icke har något att tillägga.

Grefve Hamilton, Henning: Jag anmälde mig för 2 timmar sedan, och sedan dess äro mina åsigtter så väl uttryckta af andra talare, att jag endast har några ord att tillägga. Lika med Grefve Beckfriis anser jag, att denna industri är för litet utvecklad, för att tiden skulle vara inne att nedsätta en komité, för att undersöka i hvad mån och på hvad sätt den kan och bör åläggas beskattning. I hufvudsaken vill jag säga, att jag för min del röstar emot Utskottets förslag, dels derföre, att om det skulle leda till något större resultat, skulle det i vårt land införa ett helt nytt system och ett system så motbjudande och inveckladt, att jag icke derpå kan ingå; dels derföre att jag icke kan gilla Utskottets motivering. Man har till stöd för betänkandet anfört behovet af tre olika slags skydd. Det första för jordbrukarne. Men jordbrukarne hafva sagt, att de icke önska något skydd. Det andra för konsumenternes kassor. Men konsumenterne betala hvarken mer eller mindre, antingen denna fabrikation belägges med skatt eller icke. Så länge tullen på utländskt socker står kvar, kan jag icke finna, att någon förändring i nyssnämnda hänseende uppstår, derigenom att den inhemska tillverkningen belägges med skatt. Det tredje skyddet vore för finanstullarne, för Statens inkomster. Jag tror det ej här vara behöfligt; men om verkligen den inhemska sockertillverkningen skulle taga sådan fart, att derigenom Statens tullinkomster skulle förminskas,

så måste deraf följa stor kapitalvinst för landet, och på detta sätt de minskade tullinkomsterna fullt motvägas af de fördelar, uppblomstrandet af en sådan industri skulle bereda oss. På dessa skäl får jag yrka afslag på Utskottets Betänkande.

Grefve Sparre, Eric: Det är med mig samma förhållande, som med den siste värde talaren. Jag har anmält mig för länge sedan och vill nu icke förlänga diskussionen. En sak kan jag dock icke underlåta att påpeka. Jag vill nemligen framställa den önskan, att Bevillnings-Utskottet icke måtte framkomma med flera sådana produkter som ifrågavarande Betänkande. Det vore i sanning nedsättande för Utskottets anseende. Om icke Herrarne vore så trötta, skulle jag framdraga några punkter ur detsamma för att visa, huru osammanhängande och enfaldiga der framställda motiver äro. Hvad sjelfva saken angår, tycker jag det vara »tant de bruit pour une omelette», att, då blott en enda liten fabriek finnes, ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan i den syftning, som Utskottet föreslagit. Man bör icke öka den förut nog stora nedslagenheten i landet. Man har tyvärr ändock länge nog sett, att så snart en prospekt framlägges, så »ritar man fan på dörren» och »söker mota Olle i grunden»!

Jag tror mig hafva ådagalagt, att jag gillar åsigterna om den fria handeln; men jag kan icke gå in på, att den tillämpas så, att man söker mota och förqväfvä hvarje näring i dess första gryning. Ur denna synpunkt betraktad, kan saken vara af vigt, ty om den lilla fabriken i Landskrona lefver eller dör, kan vara temligen likgiltigt. Nedslagenheten skulle ökas och företagsamheten bortskrämmas, om denna fråga skulle afgöras så, att Utskottets Betänkande skulle bifallas, ty häraf skulle andra uppvaknande näringar sluta till sitt kommande öde. På dessa grunder instämmer jag med dem, som yrka afslag på Utskottets Betänkande.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Herr Ekman, Carl: Jag skall icke blifva mångordig, utan fästa afseende på ropen om proposition. Den näst föregående talaren har, som stöd för sitt yrkande å afslag, anført, att, om man inginge till Kongl. Maj:t med den af Utskottet föreslagna skrifvelsen, skulle följden deraf blifva, att man derigenom skulle afskrämma från nya företag i landet. Men, om dessa företag vore sådana, att de icke kunde bära sig utan skydd, så hade man härigenom enligt min åsigt snarare verkat något godt än ondt. Efter de upplysningar, som af i saken fullt hemmastadde personer här lemnats, måste odling af hvitbetor vara naturlig för vårt land. Ja, man har till och med sagt, att hvitbetan vexer högt upp i norden. En talare har vidrört förhållanden i Frankrike och särskildt omnämnt, att icke blott antalet af gödboskap betydligt ökats, utan äfven spanmålsproduktionen väsendtligen tilltagit i de orter, der odlingen af hvitbetor blifvit mera allmän. Uti dessa förhållanden synes mig ligga en tillräcklig uppmuntran för jordbrukaren att vinnlägga sig om att införa denna odling, och långt ifrån att behöfva något skydd, synes det tydligt, att den kan bestå utan något sådant. Jag ber att få anmärka,

att det närvarande skyddet för hvitbetssocker-tillverkningen är 8 öre och icke 12 öre, ty vi få endast afse den tull, som erlägges för råsocker. Således existerar ett skydd af 8 öre per skålpund med nuvarande tull-satser. Skulle den föreslagna tullförhöjningen af Riksdagen bifallas, så ökas skyddet till 10 öre för hvarje skålpund socker, som tillverkas af hvitbetor. Man har här upplyst, att den fabrik, som åtnjuter detta skydd, årligen tillverkar 1 million skålpund socker. Det är således 80,000 R:dr om året, som konsumenterna på detta sätt skatta till fabrikanten i stället för till Staten, och jag tror icke, att Staten kan så skänka bort de inkomster, som den så väl för andra ändamål behöfver. Den tid måste snart komma, då häri sker en ändring och under sådana förhållanden måste det vara en fördel för fabrikanterna att få veta, att de ej alltid kunna påräkna det skydd, de nu hafva. Det är derföre jag anser Bevillnings-Utskottet hafva handlat rätt, då det föreslagit ifrågavarande skrivelse till Kongl. Maj:t. Slutligen ber jag få nämna, att, enligt min åsigt, aldrig någon näring i vårt land haft nytta af det skydd, som lemnats. Särskildt vill jag påpeka att, om den näring jag själf drifver, eller jernhandteringen, icke haft detta skydd, så skulle den nu helt visst hafva stått högre, än den gör.

Jag tillstyrker bifall.

Herr Berlin: Den talare, som med sitt sednare yttrande vänt sig särskildt mot hvad jag haft att anföra, har antagit, att hvitbetssocker-fabriker skulle uppstå i landet, om inga hinder af accis eller annan beskattning deremot lades. Detta har äfven jag antagit, men just derföre och med kännedom om de olyckor och den ruin, som särdeles i Frankrike och äfven i Preussen träffade många hundrade fabriksidkare, då beskattning på deras sockertillverkning beslutades, har jag ansett genom den föreslagna åtgärden böra förekommas dylika tilldragelser i vårt land. För öfrigt gäller den ifrågasatta beskattningen icke jordbrukaren, utan fabrikanten; huru stor del af vinsten denne åt jordbrukaren vill medgifva, visar sig bland annat deraf, att det här flera gånger omtalade program, detta luftsloft, såsom det kallats, icke såsom betalning för betorna beräknat mer än fattiga 80 öre per centner.

Att kali-haltig gödning finnes att tillgå, för att dermed ersätta hvad betan ur jorden bortfört, har jag aldrig förnekat; men jag har med största skäl ifrågaställt, huruvida en sådan i tillräcklig mängd kommer att användas, eller kan med ekonomisk vinst användas.

Herr Bennich: Då jag nu andra gången begärt ordet, är det med anledning af ett yttrande, som en talare tillät sig, att Utskottet hade en dålig bevekelsegrund för sitt förslag, då det nemligen sökt uppmuntra den Svenska afunden.

Jag tror icke, att man behöfver söka någon dålig bevekelsegrund i det yttrande, mot hvilket denna anmärkning blifvit gjord. Bevillnings-Utskottet har till åliggande att söka jemnt fördela bördorna på Svenska folket, och detta åliggande har dikterat Utskottets förslag. Man har äfven anmärkt, att denna fråga vore för tidigt väckt, då hvitbetsodlingen ännu icke kommit till någon högre ståndpunkt inom landet. Men Utskottet har ansett lämpligt att tidigt väcka denna fråga, på det att hvar

och en, som vill egna sig åt ifrågavarande industri, må sättas i stånd att beräkna villkoren för, och den deraf beroende framgången af sina företag i denna riktning. Till den talare, som sökt göra sig lustig öfver Utskottets Betänkande, vill jag slutligen blott säga, att hvarken sättet för eller ordalagen i detta hans försök äro sådana, att jag hade trott, de kunde här ifrågakomma.

Jag upprepar mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Ropen på proposition förnyades.

Grefve Mörner: En föregående talare har framhållit, att genom den tull, som nu är lagd på socker, åtnjuta den inhemska hvitbetsocker-tillverkningen ett skydd, som ärligen belöper sig till 80,000 R:dr. Jag kan icke kontrollera denna uppgift; utan vill blott till den värde talaren hemställa, huruvida han anser, att den jord, på hvilken dessa hvitbeter odlas är fri från skatter? Jag skulle snarare tro, att innehafvaren af denna jord får vidkännas skatter, så stora, att, vid jämförelse emellan honom och raffinadören af ntländskt såsöcker, denne sistnämnde kan anses åtnjuta ett ganska stort skydd genom den lägre skatt, hvilken hans råvara får såsom tull vidkännas. Skulle dessutom en fabrikant af hvitbetssocker hafva behållen inkomst af denna särskilda näring, så bestämmer ju Bevillningsförordningen, att denna hans inkomst skall läggas till grund för hans taxerande till bevillning. Att nu ålägga honom en särskild skatt, kan jag icke finna öfverensstämmande med billighetens och rättvisans fordringar. Om det nu ifrågasatta systemet skulle än vidare komma att utvecklas, skulle det leda till inskränkning i jordbrukarens rätt att å sin jord odla hvilka vexter han behagar, och detta är ett förnynderskap, hvarföre ingen gräns finnes.

En talare har gjort en anmärkning om den ojemna beskattning, som, i händelse af förslagens förkastande, skulle kunna komma att drabba olika jordegare, och framställt den åsigten, att den, som sköter sin jord på ett sätt mera lönande, än hvad andra göra, borde derföre särskildt beskattas. Man skulle häraf kunna draga den slutsatsen, att den, som sköter sin jord sämst, borde derföre få en slags indirekt nationalbelöning derigenom, att han skulle derföre vinna minskning i beskattningen!

Jag förnyar mitt yrkande om afslag å Utskottets förslag.

Herr Arrhenius: En talare har yttrat, att om vi icke få accis på hvitbets-sockerfabrikationen, skulle den stora olägenhet kunna inträffa, att en och annan Preussare flyttade öfver till Skåne, för att slå sig på denna handtering. Långt ifrån att anse detta som en olägenhet, anser jag, att det skulle vara en stor lycka; ty hvitbetan kan icke importeras, utan måste odlas på stället, och då nödgades desse lära ortens befolkning att odla och sköta denna rotfrukt, så att densamma i tillräcklig mängd för fabrikerne kunde odlas. Sedan vi häri nått någon fulländning, och industrien i denna riktning nått en större utveckling, är tiden inne att beskatta näringen, men nu är detta ej fallet, och jag får derföre yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Ekman: Jag är ledsen att ännu en gång nödgas uppträda; men det har hänt mig något, som ofta inträffar, då man vill vara kort.

jag har blifvit missförstådd. Man har yttrat, att det är så många skatter, som trycka jorden, att den väl kunde behöfva det skydd, som ligger i tullar. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att den tull, hvarom nu är fråga, icke så mycket går ut på att skydda jordbrukaren, utan fastmera fabrikanten. Man har äfven sagt, att Staten kunde genom ökad bevillning erhålla ersättning för hvad den förlorade i minskade tullinkomster, om den inhemska sockerfabrikationen toge fart. Jag tror dock ej, att detta låter sig göra utan förlust för Staten, och Staten har icke råd att göra några uppoffringar. En talare har slutligen yttrat, att, för att vara konsekvent, borde man äfven belägga produktionen af tobak, cichoria m. m. med accis. Om tobaksodlingen skulle göra betydligare framsteg, så anser jag detta äfven billigt. Att deremot belägga cichoria med accis, lärer så mycket mindre kunna ifrågakomma, som denna artikel icke nu lemnar Staten någon tullinkomst, och en ökad produktion deraf således ej kan bidraga att förminska Statens beräknade tullinkomst. Jag fortfar att yrka bifall.

Herr Schartau: Med anledning af den vändning diskussionen nu tagit, anhåller jag att få återtaga mitt förslag och instämmer med dem, som yrka afslag.

Friherre Raab: Äfven jag anhåller att få förena mig med dem, som yrka afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande Betänkande och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Betänkandet, hvarvid svarades talrika ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med talrika så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter ropade på votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den som bifaller Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, i anledning af väckt motion, om beskattning af den inhemska hvitbets-socker-tillverkningen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren detta Betänkande.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 44.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 16 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokolls-utdrag för sammanträdet å f. m. och protokollet för den 16 sistlidne Februari, e. m.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Memorial N:o 9, med förslag till ändringar i 5:te Artikeln af Banko-reglementet.

1:sta punkten.

Herr Wallenberg: I första punkten af denna § förekommer uttrycket »Styrelsen af Riksbanken föres etc.». I anledning deraf, att Första Kammaren för sin del beslutat, att benämningen på Banken hädanefter skall blifva Sveriges Bank, så föreslår jag att de af mig citerade orden måtte förändras till: »Styrelsen af Sveriges Bank föres etc.»; och torde i sammanhang dermed den förändring i Banko-reglementet göras, att på alla andra ställen, der ordet »Riksbanken» förekommer, sättes helt enkelt »Banken».

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag ber blott att få upplysa, att den benämning på Banken, som blifvit införd i denna §, är densamma som begagnas i grundlagen: och denna sistnämnda har väl, efter hvad jag tror, högre vitsord, än det förslag, som blifvit gjordt om förändring af Bankens namn.

Herr Schartau: Jag ber att få äran upplysa, att Banko-Utskottet snart inkommer med svar på Kamrarnes beslut om namnet på Riksbanken. Såsom bekant är, fattades i denna fråga olika beslut, i det att Andra Kammaren antog Utskottets förslag, emedan deremot Första Kammaren ville hafva benämningen »Sveriges Bank». Banko-Utskottet har ej ansett sig hafva anledning, att frångå sitt förslag i detta afseende, synnerligast som detta förslag vann bifall af en Kammarer; och det ämnar derföre hemställa, huruvida icke Första Kammararen skulle behaga lemna åsido sitt fattade beslut eller, med andra ord, förena sig med Andra Kammararen. I fall så sker, anser jag benämningen Riksbanken i denna § väl kunna försvaras. För öfrigt kan man ju reservera sig rätt att ändra denna benämning i förevarande och följande §§ efter det beslut, som Riksdagen kommer att fatta om Ban-

kens namn. För mig är denna benämning temligen likgiltig och jag finner den på det hela taget vara en smaksak. Men då grundlagen begagnar benämningen Riksbanken, tror jag att man äfven kan begagna den i Banko-reglementet, oafsedt lydelsen af texten å Bankens sedlar.

Herr Wallenberg: Jag är tillfreds med hvad Herr Schartau föreslagit så till vida, att jag anser den benämning på Banken, som af Riksdagen slutligen bestämmes, böra begagnas i Banko-reglementet; men jag anser, att Kammaren, genom att godkänna den nu ifrågavarande §:n oförändrad, frånträder sitt förut, i afseende på Bankens benämning, fattade beslut. Det är väl sannt, att Kammaren kan, om den finner anledning dertill, frånträda ett redan fattadt beslut. Men i sådant fall skall åtminstone formlig framställning derom först vara gjord. När sådan framställning kommer i afseende på texten å Bankens sedlar, kan Kammaren pröfva de nya skälen och se till, huruvida det fattade beslutet bör ändras. Att Banko-Utskottet ej frånträdt sin i detta afseende uttalade åsigt anser jag visst icke orätt. Jag får emellertid modifiera den af mig förut begärda proposition sålunda, att jag yrkar: att såväl på detta som på öfriga ställen i Banko-reglementet det uttryck måtte begagnas, som kommer att blifva Kamrarnes beslut, i afseende på Bankens benämning på sedelmyntet.

Grefve Mörner: Det beslut, som Kamrarne förut fattat, och om hvilket här nu blifvit taladt, gällde texten på bankens sedlar, men ej sjelfva Banko-institutionen. Jag tror ej, att vi, för Bankens benämnings skull, böra uppskjuta afgörandet af hela det föreliggande Memorialet. Då »Riksbanken» är det namn, som grundlagen på flera ställen begagnar, anser jag till och med att vi ej kunna fatta något annat beslut, än att bifalla den ifrågavarande §:n.

Herr Wallenberg: I grundlagen står det på flera ställen »Riksbanken» men också på flera ställen bara »Banken». Det är derför ej så alldeles klart, hvilken benämning som skall anses vara den, som grundlagen begagnar. Men blir man ense om en benämning på Banken, att användas på dess sedlar, så bör man hålla sig vid den öfverallt, så att Banken ej, såsom t. ex. Hypotheksbanken, kommer att uppträda under flera olika namn.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att under densamma endast hade yrkats bifall till Utskottets förslag, hvarvid Herr Wallenberg dock velat fästa det förbehåll, att den benämning å Banken, som, till följd af Riksdagens blifvande beslut, komme att intagas i texten å dess sedlar, skulle begagnas icke allenast i nu ifrågavarande § af det nya Banko-reglementet, utan äfven å alla andra ställen, der denna benämning, med afseende å ordställningen i öfrigt, kunde anses lämpligare än det kortare uttrycket *Banken*; hvarefter Herr Grefven och Talmannen först hemställde, huruvida Kammaren antog det af Herr Wallenberg föreslagna förbehållet, och då dervid svarades många ja blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Sedermera framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets förslag i ifrågasvarande punkt, hvartill svarades ja.

2:dra punkten.

Utskottets förslag bifölls.

3:dje punkten.

1:sta momentet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den § i gamla Banko-reglementet, som motsvarar den nu föredragna, innefattade två fall, då suppleant borde inkallas, nemligen det ena, då Styrelsen ej var så fulltalig, som för besluts fattande erfordrades, och det andra, då Fullmäktig var för längre tid hindrad att sammankomsterna bevista. Nu är af Utskottet föreslaget, att endast när Styrelsen ej är så fulltalig, som för besluts fattande erfordras, skall suppleant inkallas, men den andra händelsen är utesluten. Jag tror ej att det är rådligt, att, om en Fullmäktig blir besvärad af längre sjukdom, hans röst skall ligga nere, blott derföre, att de öfrige Fullmäktige ändock utgöra ett antal af fyra, hvilket antal är tillräckligt för fattande af beslut. Jag vågar derföre hemställa, att äfven det andra alternativet må i §:n åter upptagas, så att deri jemväl införes orden »eller är någon Fullmäktig för längre tid hindrad att Fullmäktiges sammankomster bevista». Derigenom har man åtminstone gjort hvad man kan, för att hålla Fullmäktige fulltalige.

Herr Schartau: Den del af stadgandet i nu gällande §, som af Banko-Utskottet blifvit föreslagen att borttagas, har tillkommit till följd af det stora antal personer, hvaraf Fullmäktige förut bestått. Detta antal var nemligen, som vi veta, tolf. Då emellertid dessa personer utsågos af och bland ledamöter af Riksstånden, och åtminstone ett af dessa Stånd, nemligen Bondeståndet, ej hade någon ledamot bosatt i hufvudstaden, måste man tänka sig den ganska vanliga händelsen, att någon af detta Stånds ledamöter bland Fullmäktige vore ur hufvudstaden frånvarande. En sådan frånvaro var äfven för dessa ledamöter nödvändig; och Rikets Ständer hafva till och med genom att anslå särskild resekostnadsersättning åt de Fullmäktige, som behöfde vara borta, erkänt nödvändigheten för dem att understundom, för skötande af sina egna angelägenheter, få permission. Nu är förhållandet annorlunda. Valet är ej mera inskränkt till vissa klasser. Fullmäktige skola nu bestå af sju personer, deribland en särskildt är utsedd till ordförande. Denne ordförande har man nu tänkt sig såsom en öfvervakare i allmänhet af Bankens förvaltning, utan deltagande likväl i en mycket vigtig specialitet af Bankens rörelse, nemligen diskontutlåningen, hvilken åter man förutsatt såsom börande ega rum inför fem Fullmäktige. När på detta sätt fem Fullmäktige utom ordföranden skulle vara hvarje dag tillstädes, kunde tillfälle till ledighet finnas blott för en af Fullmäktige. Men det kan vara tvifvelaktigt, om denna ende verkligen kan få vara ledig. Det är nemligen ej säkert, att Riksdagen antager

Banko-Utskottets förslag om tillsättande af två s. k. deputerade; jag har hört betänkligheter framställas mot detta förslag och yttranden, att det vore bättre att inskränka detta antal till en. I sådant fall måste den af Fullmäktige, som eljest kunde vara ledig, åtaga sig åtskilliga bestyr, bland hvilka jag särskildt vill såsom exempel nämna inspektionen öfver Tumba pappersbruk. Denna inspektion har hittills blifvit ombesörjd af en bland Fullmäktige, men skulle enligt det ifrågavarande förslaget öfverlätas åt deputerade. Men om blott en deputerad antages, blir det för denne, som ständigt måste vara tillstädes i Banken, svårt att tillika hafva om hand inspektionen öfver Tumba. Under sådana omständigheter tror jag att det vore mindre tjenligt, att i reglementet påpeka, att en af Fullmäktige kunde vara för någon tid frånvarande, utan anser jag att man bör såsom regel antaga, att samtliga ledamöterna böra vara tillstädes. Undantag från denna regel äro naturligtvis oundvikliga, och i förslaget har till och med blifvit förutsatt, att fyra Fullmäktige skulle kunna under vissa omständigheter fatta beslut. Jag hyser stora betänkligheter vid att i detta afseende gå in på bibehållandet af stadgandet i det gamla reglementet, hvilket på sätt och vis gaf Fullmäktige tillstånd att vara borta, och jag tror, att det numera ej finnes någon giltig grund för detsammias bibehållande. Jag yrkar därför bifall till 1:sta punkten af denna § i förslaget.

Herr Wærn: Det kan visserligen hafva sina skäl, att icke i Banko-reglementet antyda, att Fullmäktige skulle kunna utan fullt giltiga orsaker vara borta från sammankomsterna; men å andra sidan kan jag för min del ej inse, att ordalagen i den ifrågavarande delen af det nu gällande reglementet, skulle kunna tolkas derhän, att Fullmäktige egde rätt, att utan skäl vara borta från sin tjenstgöring. Då man emellertid måste antaga, att sjukdom och andra förfall kunna inträffa, så förefaller det mig, som om det vore synnerligen lämpligt, att vid sådana tillfällen inkalla suppleanter. Dessa fingo på detta sätt kunskap om ärendenas gång, då de deremot, om det nu föreliggande förslaget går igenom, få alldeles för litet att göra, och kunna förvärfva endast helt ringa kunskaper. Om suppleanterne åter inkallas oftare, så är det sannolikt, att de få vida mera intresse och sakkunnighet. Jag yrkar därför bifall till det tillägg, Grefve Mörner föreslagit.

Grefve Mörner: Just de förhållanden, som påpekades af den talare, hvilken nyss yttrade sig näst efter mig, tyckas mig tala mera för, än mot det af mig föreslagna tillägget. Det inskränkta antalet, hvaraf Fullmäktige nu bestå, gör det nödvändigare, att de äro samtliga tillstädes, och de mångfaldiga bestyr, med hvilka de, enligt hans beskrifning, äro upptagne, visa ytterligare angelägenheten häraf. Om man under förra tider, då Fullmäktiges antal var större, kunde hafva öfverseende med, att de understundom för sin egen bekvämlighets skull afhöllo sig från sin befattning, så skulle jag likväl tro, att en sådan praxis numera ej bör få göra sig gällande. Man måste dessutom taga uttrycket »förhinder» efter orden, och detsamma innebar således i det gamla reglementet, att en Fullmäktig skulle verkligen vara för längre tid hindrad. Det tillägg, jag föreslagit, innebär därför äfven, att för-

fallet skall vara gällande under någon längre tid; och att, då sådant inträffar, ej inkalla suppleant, utan försöka att hjälpa sig fram med minsta möjliga antal Fullmäktige, synes mig ej riktigt. Det står visserligen i den, af den nämnde värde talaren åberopade §:n, att vid sammanträde skola minst fem Fullmäktige vara tillstädes; men i samma § finnes äfven stadgadt, att ärenden kunna afgöras af allenast fyra Fullmäktige, derest de äro om beslutet ense. De äro således beslutsmässige, då de blott äro fyra; och jag anser det ej vara rätt, att man så mycket ned-sätter antalet af de tjenstgörande bland dem, hvilka innehafva en så ansvarsfull befattning som Banko-fullmäktige.

Herr Schartau: Om det vore likgiltigt, huruvida Fullmäktige eller suppleanter deltog i förvaltningen af Riksbanken, skulle jag ej hafva något att anmärka deremot, att, så snart någon Fullmäktig anmäldes vara förhindrad att utöfva sin befattning, en suppleant inkallades. Men det är ej nog att, vid fattande af Fullmäktiges beslut, hafva några blotta voteringsmaskiner, utan man kan med skäl påräkna, att dessa beslut skola fattas af Fullmäktige sjelfve, hvilka måste anses hafva bättre insigt, och egt tillfälle att bättre sätta sig in i förhållandena. Jag blef derföre förundrad, då en ledamot här framhöll såsom likgiltigt, om besluten fattades af Fullmäktige sjelfve eller deras suppleanter. Jag ber att i öfrigt få anmärka, att förr behöfde endast åtta Fullmäktige, eller $\frac{2}{3}$ af hela antalet, vara tillstädes, för att kunna fatta beslut; och något hvar torde känna, att under denna tid nästan alltid en och annan Fullmäktig af ett Riksstånd var borta. Nu åter är det sagdt såsom regel, att, för besluts fattande, Fullmäktige skola vara minst fem, och detta antal är mera än $\frac{2}{3}$ af sju. Efter detta förslag fordras det sålunda, att ett proportionsvis större antal Fullmäktige än förut äro tillstädes. Jag fäster väl ej synnerlig vikt vid det föreslagna tillägget, men jag går ej in derpå derföre, att det förutsätter något, som ej borde få förutsättas, nemligen att Fullmäktige, för sin egen bekvämlighets skull, kunde få åsidosätta sina åligganden.

Friherre Tersmeden: Det kan väl ej nekas, att det i allmänhet är nyttigt, att en styrelses ordinarie ledamöter sköta sin befattning, och att suppleanter så sällan som möjligt inkallas. Derföre är det också i denna § stadgadt, att suppleant må inkallas endast i det fall, att styrelsen ej är så fulltalig, som för besluts fattande erfordras. Mig förefaller det, som om detta stadgande vore bättre, än det gamla, att ordföranden skulle inkalla suppleant, så snart någon af Fullmäktige vore för längre tid hindrad att bevista Fullmäktiges sammankomster. Det faller ju af sig sjelf, att, om någon af Fullmäktige är hindrad längre tid, blir i allt fall suppleant inkallad, om utan honom antalet af fem ej kan fyllas. Måne — jag upprepar det än en gång — det ej vore bättre, att man håller på de ordinarie ledamöterna och inkallar suppleanterne, endast då de oundgängligen behöfvas för att fylla antalet? Jag tror för min del, att den ändring i det hittills gällande stadgandet i detta afseende, som ifrågavarande förslag innehåller, är välbetänkt, och yrkar derföre bifall till detsamma.

Grefve

Grefve Mörner: Jag ber om ursäkt, att jag ytterligare tager Kammarens uppmärksamhet i anspråk i denna sak; men det är för mig svårt att fatta, att man skall anses hafva större nytta af en suppleant, som endast tillfälligtvis inkallas, för att afgifva sitt votum, än af en suppleant, som inkallas för att tjenstgöra under en längre tid. I det förra fallet är han, hvad en föregående talare sade, en blott voteringsmaskin, i det sednare åter är det för honom möjligt, att omfatta göromålen med värme och intresse. Om under en förfluten tid det inträffat, att missbruk egt rum, och att Fullmäktige, som varit borta, ej haft lagliga förhinder, så bör väl ej ett sådant förhållande läggas till grund för ett stadgande af innehåll, att, då lagliga förhinder verkligen inträffa, ej någon skall sköta den förhindrades befattning. Antager man att det endast vid särskilda tillfällen bör vara nödigt att söka efter en suppleant, så synes det mig, som om man utsätter sig för att suppleanternes tjenstgöring kommer på en nog ambulatorisk fot dem emellan.

Friherre Tersmeden: På den siste värde talarens yttrande tycktes det, som om han ansåge det vara svårare efter det förevarande förslaget än förut att inkalla suppleant. Jag ber därför att få fästa uppmärksamheten vid ordalagen i 1:sta momentet af nu gällande §. Der står: »Är styrelsen ej så fulltalig — — — eller äro två Fullmäktige af något Riksstånd för längre tid hindrade att Fullmäktiges sammankomster bevista, inkalle ordföranden etc.» Detta visar att två af tre från ett Riksstånd skulle vara borta för att suppleant skulle inkallas; och detta antal utgör ju $\frac{2}{3}$ af en utaf de delar hvaraf Fullmäktige bestå. Detta antal är mindre än det nu föreslagna, och jag tror för öfrigt, att dessa stadganden ej rätt kunna jämföras med hvarandra.

Herr Bennich: I olikhet med den siste värde talaren, ber jag att få upplysa, att då det förslag, som nu föreligger, inskränker inkallandet af suppleant till endast det fall, då Fullmäktige eljest ej skulle kunna fatta beslut, så innefattar deremot det gamla stadgandet, att suppleant skulle inkallas, om blott två Fullmäktige af ett Riksstånd voro borta, ehuru de öfrige Fullmäktige kunde vara fulltalige. För min del tror jag icke att den inskränkning, som blifvit gjord i förslaget är riktig, utan instämmer jag med Herr Grefve Mörner.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets i detta moment afgifna förslag utan förändring, och dels af Grefve Mörner bifall till detsamma med följande förändrade lydelse:

»Är styrelsen ej så fulltalig, som för besluts fattande erfordras, enligt hvad här nedan föreskrifves, eller är någon Fullmäktig för längre tid hindrad att Fullmäktiges sammankomster bevista, inkallas suppleant att i styrelsen deltaga.»

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag oförändradt, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på bifall till detsamma

med den förändrade lydelse Grefve Mörner föreslagit, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, hvarefter och sedan proposition på bifall till förslaget utan någon förändring förnyats samt besvarats med många ja, blandade med nej, Herr Greiven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den som bifaller 1:sta momentet i 3:dje punkten af Banko-Utskottets Memorial N:o 9, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller Kammaren ifrågavarande moment med den förändring, att emellan orden *föreskrifves* och *inkallas* intöres följande mening: *eller är någon Fullmäktig för längre tid hindrad att Fullmäktiges sammankomster bevista.*»

Sedan voteringspropositionen anslagits, verkställdes omröstningen: och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—32;

Nej—22.

2:dra momentet.

Herr Wærn: Det stadgande i ifrågavarande afseende, som förut varit gällande, stödde sig på grundlagens bud, att ingen skulle få vara Fullmäktig i Banken eller Riksgälds-kontoret, som ej kunde vara riksdagsman. Det var då naturligt, att Banko-reglementet äfven skulle innehålla stadganden härom. Nu är likväl detta ändradt, så att någon valbarhetsqualifikation för dessa Fullmäktige ej blifvit i grundlagen bestämd. Det synes mig då olämpligt, att här i 2:dra momentet af 3:dje punkten sådana qualifikationer som de föreslagna, blifvit bestämda; ty det skulle lätt kunna hända, att Riksdagen till Fullmäktige eller revisorer utsåg personer, som dertill kunde vara synnerligen lämplige, men af en eller annan anledning ej kunde vara riksdagsmän eller ledamöter af Utskott. Det kunde kanske synas lämpligast, att här ej hafva något stadgande alls, ty det säger sig af sig sjelf, att såsom Fullmäktige ej kunna fungera personer, som äro under konkurs eller stå under förmyndare. Skulle åter sådana qualifikationer nämnas, så böra de åtminstone ej vara andra än sådana, som erkändt föranleda en persons ogillande; men ej må t. ex. hans religion i detta afseende utgöra något hinder. Denna fråga har varit på tal nyligen i Stats-Utskottet, vid uppgörande af förslag till förändradt reglemente för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret; och Stats-Utskottet har för sin del i detta afseende beslutat ett så lydande stadgande: »Blir Fullmäktig ledamot af Stats-Rådet, eller kommer i den författning, att han jemlikt något af mom. a, b, c, d och e i 26 § Riksdags-ordningen icke må såsom riksdagsman godkännas, skall han genast frånträda sin befattning såsom Fullmäktig och suppleant inträda i hans ställe». Dessa disqualifikationer, som finnas intagna i momen-

ten a) till e) i 26 § Riksdags-ordningen och hvilka Stats-Utskottet ansett böra heldre åberopas än afskrifvas, omfatta:

- a) den som står under förmynderskap;
- b) den som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa att han från deras kraf befriad är;
- c) den som för vanfnejdande brott är under tilltal, eller blifvit för sådant brott till ansvar dömd, eller under framtiden ställd;
- d) den som är förlustig medborgerligt förtroende, eller förklarats ovärdig inför rätta föra andras talan;
- e) den som blifvit förvunnen att hafva vid riksdagsmannaval med penningar eller gåfvor sökt värfva röster, eller mot vedergällning afgifvit sin röst, eller genom våld och hot stört valfriheten.

Då det dessutom väl torde vara lämpligt, att samma stadganden i detta afseende göras gällande för Fullmäktige så i Banken som Riksgälds-kontoret, så får jag hemställa att ifrågavarande moment måtte erhålla den af mig nyss omnämnda lydelse.

Herr Rydin: Jag instämmer hufvudsakligen med Herr Wærn deruti, att detta moment måste antingen borttagas eller återremitteras. Sedan Herr Wærn nu nämnt, huru man inom Stats-Utskottet tänkt sig motsvarande stadganden för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, vill jag fästa uppmärksamheten på, att det ej torde vara tillfyllest, att, på sätt som i nämnda förslag skett, utesluta endast Stats-Rådets ledamöter. För min del anser jag, att äfven de personer, som enligt gamla grundlagen ej fingo sitta i Utskott, måste antagas vara obehörige att vara Banko-fullmäktige; jag menar nemligen Justitieråd, Justitie-ombudsmannen och Justitiekanslern. Skulle således den förändring, som Herr Wærn föreslagit, vara fullt bestämd och uttömmande, så borde deri heta: »Blir någon Fullmäktig ledamot af Stats-Rådet, Justitieråd, Justitiekansler eller Justitie-ombudsman» etc. Men jag anser nästan detta vara öfverflödigt, enär, enligt de i 33 § Regeringsformen innehållna grunder, hvarken Statsråd eller Justitieråd kunna, sedan de erhållit denna befattning, kvarstå såsom Fullmäktige. Det är visserligen sannt, att nämnda grundlagsparagraf innehåller förbud endast för Statsråd och Justitieråd att tillika utöfva annan befattning; men det är klart, att äfven befattningarne såsom Justitie-ombudsman eller Justitiekansler ej kunna stå tillsammans med Fullmäktigskapet. Justitie-ombudsmannen, hvars åliggande det är att öfvervaka Fullmäktiges åtgärder, är af sin instruktion förhindrad att utöfva annat embete, hvilket väl äfven i detta hänseende bör tolkas så, att han ej heller kan vara Fullmäktig; och skulle en till Justitiekansler utnämnd Fullmäktig kvarblifva vid sistnämnda befattning till nästföljande val af Fullmäktige, så torde han likväl då, till följd af sin befattning, ej kunna komma i fråga till Fullmäktigskapet. Om man således anser, att några särskilda stadganden icke behöfvas för att från befattningen såsom Fullmäktig utestänga de personer, som ej kunna vara ledamöter af Utskott, så tror jag, att man ej heller behöfver stadganden för att utestänge sådane personer, som äro omyndige, som stå under konkurs eller som äro tilltalade eller straffade för vanfnejdande brott. Enligt allmänna lagen skola nemligen de, som till Fullmäktige brukas, vara oförvitlige och redbare män, hvilka sjelfve råda öfver sin

egendom samt, till följd af sistberörda bestämmelse, således äfven ej äro under konkurs.

Jag ber att vidare få fästa uppmärksamheten på olikheten i förhållandena år 1809 och nu. Då ansåg man, att Banken borde så mycket som möjligt hållas fjerran från Regeringen, äfvensom att vissa kvalificerade vilkor för valbarhet till Fullmäktig borde bestämmas, derföre att Fullmäktige utsågos ståndsviis och det möjligen kunde hända, att en Fullmäktig öfvergick från det ena Ståndet till det andra. Dessutom var då längre tid, nemligen fem år, bestämd mellan hvarje riksdag, då deremot nu riksdag hålles hvart år. Dessa kvalifikationer voro derföre vid nämnda tid berättigade och nödvändiga. Nu är det väl åter mindre sannolikt, att de personer, som till val komma i fråga, kunna vara sådana, som inom året komma att tilltalas för vanfrejdade brott eller skola göra cession. Skulle det hända och sådana blifva valde till Fullmäktige, upphör deras Fullmäktigskap enligt sakens natur. Antagandet af ifrågavarande punkt i förslaget sådan, som den nu är, skulle på samma gång det med hänsyn till nyssberörda förhållande vore obefhöfligt, kunna erhålla en tillämpning, som innebure orättvisa och förvecklingar. Det skulle föranleda dertill, att personer, hvilka eljest voro lämplige såsom Fullmäktige, ej kunde väljas derföre, att de t. ex. voro af främmande religion, eller att, för att anföra ett annat exempel, en Fullmäktig, som sålde sin fastighet eller ändrade sin bostad, derigenom blefve nödgad att frånträda sin befattning. Till följd af dessa förhållanden, och då det ej torde vara förenadt med någon fara, om hela detta moment borttoges, får jag yrka att detsamma måtte ur förslaget utgå.

Herr Schartau: Då här blifvit framställda anmärkningar mot 2:dra momentet i förevarande §, åsyftande dels att momentet skulle erhålla förändrad redaktion, dels att det skulle helt och hållet borttagas, så vill jag för min del förklara, att jag ej är hemfallen under något Rechthaberei eller är den, som ej vill gifva vika för motskäl, som anföras och äro rätta. Men på det att vi måtte komma i tillfälle att erfara hvad som är det rätta, hemställer jag, att momentet måtte blifva till Banko-Utskottet återremitteradt.

Friherre Tersmeden: Då, till följd af den nya Riksdags-ordningen, omarbetning af Banko-reglementet var nödvändig, har Banko-Utskottet ansett, att förändringar så litet som möjligt borde vidtagas med afseende på sådana §§ i det gamla Banko-reglementet, hvilka kunde bibehållas; och allraminst har det synts Banko-Utskottet lämpligt att de stadganden borttogos, som föregående Rikets Ständer gjort, beträffande de kvalifikationer, en person borde ega för att kunna vara Banko-fullmäktig. Herr Wærn har framlagt ett förslag till förändring af det ifrågavarande momentet — ett förslag, som skulle vara lika beskaffadt med det, hvilket inom Stats-Utskottet blifvit antaget såsom kvalifikation för Riksgälds-fullmäktige; och, enär Herr Wærns förslag uttrycker hvad som kan vara af vigt såsom kvalifikation för Banko-fullmäktige, vill jag, såvida detsamma vinner pluralitet inom Kammarken, ingalunda strängt hålla på den gamla redaktionen. Att en Stats-Rådsledamot icke bör vara Banko- eller Riksgäldsfullmäktig är väl tydligt; och af allra största

vigt är derföre den skilnad, som uti ifrågavarande moment är gjord emellan Regerings- och Riksdagsmagten. Erfarenheten från fordnade tider har visat olämpligheten deraf att i Bankostyrelsen hafva en ledamot af Regeringen. — Det var nemligen förhållandet att före 1809 års riksdag en sådan ledamot var medlem af Bankostyrelsen; och följderna häraf voro af den beskaffenhet, att man må önska det ett sådant förhållande icke vidare måtte inträffa. Herr Rydins förslag att borttaga hela ifrågavarande moment kan jag derföre icke gilla. Herr Rydin har visserligen åberopat 34 § Regeringsformen såsom bevis derför att en ledamot i Regeringen icke tillika kunde vara Fullmäktig i Banken; men då denna § endast stadgar, »att Statsminister eller Statsråd må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära»; samt det af Riksdagen lemnade förtroende, att vara Banko-fullmäktig, icke kan kallas ett embete, synes det mig såsom denna § ingalunda skulle lägga något hinder i vägen för väljande af ett Statsråd till Banko-fullmäktig. Och, i alla fall, om man är ense derom att ett Statsråd icke bör väljas till Fullmäktig, finner jag ej hvarföre man bör underlåta att göra en bestämd föreskrift i detta hänseende. Att borttaga detta moment synes mig olämpligt äfven af andra skäl. Om t. ex. det möjligen skulle kunna inträffa, att en person, som nu under riksdagen väljes till Fullmäktig, sedermera gör cession, måste det väl medgifvas, att denna icke bör få sitta kvar som Fullmäktig. Jemte det jag således för min del, på grund af hvad jag anfört, motsätter mig borttagande af detta moment, har jag icke något att anmärka emot det af Herr Wærn framställda förslag till redaktionsförändring af detsamma.

Herr Wallenberg: Om det ifrågavarande momentet skall återremitteras, vill jag fästa Banko-Utskottets uppmärksamhet derpå, att uttrycket: »Kommer någon Fullmäktig i den författning» är origtigt, enär man menar »Råkar någon Fullmäktig i den belägenhet». — Jag tror emedlertid, att skäl förefinnas för momentets återremitterande, och att man bör låta Herr Wærns förslag åtfölja återremissen till Utskottet.

Herr Nordström: Den grundsats, som här i afseende å Fullmäktiges valbarhet uppställes, är alldeles enahanda med den, som hittills varit gällande, eller att valbarhet till Fullmäktig förutsätter valbarhet till riksdagsman; och som Utskottet funnit skäligt att föreslå densamma till fortfarande efterrättelse, och antagliga skäl till afvikelse derifrån, efter mitt omdöme, icke blifvit anförda, tillstyrker jag, för min del, förslaget godkännande i denna punkt.

Grefve Mörner, Julius Oscar: För den händelse ifrågavarande moment återremitteras, samt Herr Wærns förslag således kommer att åtfölja återremissen till Utskottet, kan jag icke underlåta fästa uppmärksamheten på 26 § mom. c. i nuvarande Riksdags-ordning, enär detta skulle, derest Herr Wærns förslag antoges, tillämpas äfven på Banko-fullmäktige. Detta moment stadgar, att den icke må såsom Riksdagsman godkännas, »som för vanfrejdande brott är under tilltal, eller blifvit för sådant brott till ansvar dömd eller under framtiden ställd». Lika rättvist, som det är att den person, hvilken blifvit för vanfrej-

dande brott till ansvar dömd eller emot hvilken sådana bevis förekommit, att han kunnat under framtiden ställas, icke kan såsom Riksdagsman godkännas, lika orättvist är det, att en person skall beröfvas denna medborgerliga rättighet endast af det skäl, att han blifvit för vanfrejdande brott under tilltal ställd. Ty huru lätt låter det icke tänka sig, att en fullkomligt oskyldig person kan blifva, till följd af hat eller partintriger genom någon legd eller illvillig person för sådant brott tilltalad! Jag har beklagat, att ett så orättvist stadgande kommit att, genom något förbiseende, inflyta i grundlagen och önskar att det icke måtte vinna vidare tillämpning. Jag anhåller derföre, att nämnda moment i Riksdags-ordningen må, uti nu ifrågavarande hänseende, endast så tillvida tillämpas, att den person, hvilken blifvit för vanfrejdande brott *dömd* eller *under framtiden ställd*, icke må såsom Banko-fullmäktig godkännas. För öfrigt har jag icke något att anmärka emot det af Herr Wærn framställda förslag.

Herr Reuterswård: Ehuru Herr Wærns förslag förefaller mig ganska antagligt, anser jag likväl, enär momentet fordrar en fullständig omarbetning, att detsamma bör till Utskottet återremitteras; hvilket jag derföre påyrkar.

Herr Rydin: Med anledning af hvad som invändts emot mitt yttrande, ber jag få förklara, att jag, just med fästadt afseende på skilnaden emellan ett embete och ett förtroendeuppdrag, nämnde att, jemlikt *grunderna* uti 34 § Regeringsformen, ett Statsråd eller Justitieråd icke borde kunna vara Banko-fullmäktig. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på hvad som föranledes deraf, att en person skulle upphöra vara Fullmäktig, så snart han icke längre kunde vara riksdagsman. Om t. ex. en person flyttar till en annan ort, eller han säljer sin fastighet, eller han icke till följd deraf skulle under året påföras bevillning för fastigheten eller en årlig inkomst af 800 R:dr, kan han icke vara valbar till riksdagsman; och af samma skäl skulle en person således icke få vara Fullmäktig. Men ingalunda framgår det af 71 § Riksdags-ordningen, att en person af dessa skäl skulle hindras ifrån att vara Fullmäktig. Slutligen ber jag, med afseende på Grefve Mörners yttrande — att en person ej borde hindras ifrån att vara Fullmäktig endast deraf att han blifvit för vanfrejdande brott tilltalad — få nämna, att en af enskild person gjord angivelse ingalunda vore tillräcklig att utesluta någon från att vara Fullmäktig, utan att dertill skulle erfordras ett af allmänna åklagaren, på tjenstens vägnar, anställdt åtal för brott, som utgör föremål för allmän åklagares åtal; och, derest så starka indicier förefinnas, att eu åklagare, på eget ansvar, vågar uppträda och tilltala en person för vanfrejdande brott, synas tillräckliga skäl förefinnas, att en sådan, hvilken, derest han vore embetsman, skulle, medan åtalet pågick, suspenderas från sitt embete. icke bör tillåtas vara Fullmäktig.

Herr Bennich: Då meningarne knappast kunna vara delade derom, att det föreslagna momentet icke är tillfredställande, men man

icke tyckes vara ense om sättet för dess förändring, hemställer jag, att Kammaren måtte återremittera detsamma.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Jag ber blott att, med anledning af hvad Herr Rydin yttrat, få nämna, det jag mycket väl har mig bekant, att en angivelse icke kan betraktas såsom något åtal; men jag vet äfven att ett åtal kan anställas lika väl af en enskild person, som af allmänna åklagaren. Det kan vara en karl ifrån gatan, som tilltalar en person för vanfrejdande brott, och, om äfven allmänna åklagaren icke finner sig föranlåten uppträda, står svarande-parten icke destomindre under tilltal. Jag kan således, af Herr Rydins anmärkning, icke finna mig föranlåten att icke fortfarande beklaga, att såväl grundlagen, som några andra författningar, innehålla ett stadgande, hvarigenom alldeles oförvitlige medborgare kunna beröfvas dyrbara medborgerliga rättigheter endast af den anledning, att någon person *tilltalat* dem för vanfrejdande brott.

Emot yrkandet om återremiss har jag ingen påminnelse att göra.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till ifrågavarande moment oförändradt; dels af Herr Wærn, att detsamma skulle erhålla följande förändrade lydelse: »Blir Fullmäktig ledamot af Stats-Rådet eller kommer i den författning, att han, jemlikt något af momenterna a, b, c, d och e i 26 § Riksdags-ordningen, icke må såsom riksdagsman godkännas, skall han genast frånträda sin befattning såsom Fullmäktig och suppleant inträda i hans ställe»; dels att momentet skulle återförvisas och dels slutligen att detsamma måtte afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvartill svarades nej, sedermera proposition på antagande af Herr Wærns förslag, hvarvid jemväl svarades nej, och derefter proposition på återremiss af momentet, hvilken proposition med många ja besvarades.

4:de punkten.

Utskottets förslag bifölls.

5:te punkten.

1:sta momentet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då det är svårt att bedöma det ifrågavarande momentet utan i sammanhang med det andra, anhåller jag det Herr Talmannen behagade framställa proposition derpå, att desse begge moment måtte få tillsammans behandlas.

I anledning häraf yttrade Herr Grefven och Talmannen, att då ett i flera delar affattadt betänkande tillförene blifvit punktvis föredraget, det alltid ansetts stå hvarje ledamot öppet att vid en särskild punkts

behandling yttra sig så väl öfver Betänkandet i dess helhet, som ock öfver någon annan del deraf, som ansetts stå i sammanhang med den föredragna; och funne Herr Grefven och Talmannen följaktligen Grefve Mörner vara oförhindrad att yttra sig jemväl öfver de ännu ej föredragna momenten af förevarande punkt, ehuru någon proposition derå ej kunde framställas.

Grefve Mörner: Jag får börja med 2:dra momentet. Vid förra riksdagen infördes det stadgande, att, för den dagliga tillsynen öfver göromålen inom Bankoverket, skulle Fullmäktige inom sig utse *en* deputerad och en suppleant för denne. Denna inrättning har visat sig särdeles ändamålsenlig. Nu har Utskottet deremot föreslagit *två* deputerade och två suppleanter för dem. I allmänhet vinna sällan ärendena derpå, att lika många och lika mäktiga chefer finnas; hvar och en drager då ofta åt sitt håll. Mig förefaller det derföre, som någon förbättring icke skulle vinnas genom den föreslagna förändringen. Då man ej har någon längre tids erfarenhet af den vid förra riksdagen införda ordningen, eller uppgifvit att densamma medfört olägenheter, som behöfva afhjelpas, synes mig bäst att den ordning bibehålles, som är pröfvad och visat sig förmånlig. Enligt nu gällande stadganden har det varit Fullmäktige öppet lemnadt att sins emellan dela ärendena så, som dem bäst synt, dock med skyldighet att, en för alla och alla för en, vara ansvarige för den skada och förlust, som genom en eller flere Fullmäktiges försummelse, kunde Banken tillskyndas. Detta stadgande är, enligt mitt förmenande, lämpligt att bibehålla och jag anhåller om proposition härpå.

Friherre Bildt: Jag hade ej ämnat yttra mig med afseende på 2:dra momentet, men då diskussionen rör sig omkring hela 5:te punkten, har jag begärt ordet, och får till en början förklara, att jag hufvudsakligen instämmer med den förre värde talaren. Vid 1862 63 års riksdag föreskrefs, att en af Fullmäktige skulle blifva, icke verkställande direktör, men en del af hvad man menar med denna benämning. Han skulle blifva den organ, hvarigenom Fullmäktige utöfvade den lagliga tillsynen inom Bankens administration. Man fann att detta arrangement var lyckligt och att den utsedde Fullmäktige kunde göra mycket godt och nyttigt för allmänheten. Till följd häraf ansåg man sig kunna gifva åt denna organ mera magtfullkomlighet; man har tvekat att lägga så stor magt i en persons hand; man har derföre föreslagit att åt två deputerade uppdraga förvaltningens handhavande. Hvad skulle följderna häraf blifva? Otvisfvelaktigt, att det vackra resultat, som vunnits genom *en* deputerad, skulle försvinna; ty det vore icke att hoppas, det desse två alltid skulle tänka och verka på samma sätt. Det är ju påtagligt, att då verkställande myndigheten består af en enda kraftfull och skicklig person, arbetet skall gå raskare, än då myndigheten är flertalig; och om detta i allmänhet är riktigt, måste det, med afseende på bankaffärer, vara ett axiom. Om de deputerade skulle vara tvänne, komme dessa sannolikt icke öfverens och härpå skulle ärendena lida, eller också blefve den ene så mäktig, att den andre icke fick något att säga. Jag kan derföre icke finna att detta förslag

är tillfredsställande. Bättre synes det mig derföre, att man, antingen inskränkte den nuvarande deputerades magt, om den är för stor, eller ökade hans magt, om den är för liten, eller ock tillsatte tre deputerade i stället för två, då den tredje kunde blifva skuljedomare, ifall olika meningar skulle uppstå. Då man emellertid icke kan begära, att vi nu skola vara beredde yttra oss om, hvilketdera af dessa alternativ, som är det lämpligaste, inskränker jag mig till att yrka proposition på återremiss af hela den ifrågavarande punkten.

Herr Reuterswärd: Detta förslag har utgått från Fullmäktige sjelfve, och ingen inom Utskottet har reserverat sig mot detsamma, enär man ansett att många skäl tala för den förändring, som blifvit föreslagen. Ett af skälen är det, att göromålens mångfald kräfver tvänne särskilda personer; ett annat skäl, att, då den ena deputerade af sjukdom eller annat laga förfall är hindrad att fullgöra sina åligganden, den andre, som naturligtvis egde bättre kännedom om förhållandena än en suppleant, hvilken tillfälligtvis inkallas, kan inträda och öfvertaga äfven dennes göromål; och dessutom finnes ett ytterligare skäl deruti, att den ene deputerade skulle handhafva de dagliga göromålen, och den andre diskontrollera. Att i detalj följa alla dessa frågor är omöjligt för en enda person; och jag är fullkomligt förvissad, att ärendena skulle vinna derpå, att de uppdrogos åt tvänne deputerade. Slutligen, och då Fullmäktige hvarje år återväljas, samt det vore tvifvelaktigt, huruvida den af Fullmäktige, som det ena året varit deputerad, skulle det andra återväljas och vilja åtaga sig uppdraget såsom Fullmäktig, tror jag att den kontinuitet, som är önskvärd för bankärendenas jemna gång, snarare skulle kunna vinnas, om man hade tvänne deputerade.

På grund af hvad jag haft äran anföra, får jag derföre anhålla om bifall till den ifrågavarande punkten.

Grefve Mörner: Då jag förra gången hade ordet, anhöll jag om proposition på bifall till det gamla stadgandet, och ehuru jag fortfarande är af den åsigt, att de uti detsamma innefattade föreskrifter äro de mest lämpliga, finner jag mig likväl föranlåten, vid det förhållande att en annan talare påyrkat återremiss, att förena mig i detta yrkande.

Herr Wallenberg: Jag begagnar mig af den frihet, som Tallmannen medgifvit, att yttra mig om begge momenten. Jag måste då först tillkännagifva, att jag icke kommit till någon klarhet, huru arbetet emellan de begge deputerade skulle fördelas; och jag befarar att, då någon sådan fördelning icke blifvit gjord, det kunde inträffa, att deputerade litade på hvarandra, hvarigenom det möjligtvis blefve ogjort, som borde göras. Vidare förefaller det mig egendomligt, att man skulle välja suppleanter för dessa deputerade; ty, då Fullmäktige sjelfva finnas på stället, tyckas suppleanter vara obehöfve. Att välja suppleanter, har den stora olägenheten med sig, att om en suppleant, som kunde vara mycket lämplig dertill, då han först valdes, skulle såsom sådan i flera år qvarstå, man, till följd af suppleantens fleråriga meriter, skulle, vid yppad ledighet, anse sig af grannlagenhets-skäl manad att välja honom såsom ordinarie ledamot, äfven om han dertill vore olämplig.

Beträffande 3:dje momentet i denna punkt, eller att Fullmäktige skulle, äfven med afseende på de åtgärder, hvori icke alla deltagit, en för alla och alla för en vara ansvarige, så tror jag icke, att ett sådant stadgande i vanliga fall tillämpas. Slutligen förefaller det mig förunderligt, att man nu anser det nödvändigt vidtaga så stora och genomgripande förändringar. Jag anser, att det vore bäst, om man först valde de sju Fullmäktige, och sedan lät dem till nästa riksdag inkomma med förslag till de förändringar i Banko-reglementet, hvilka de kunde finna erforderliga.

På grund af hvad jag anført, förenar jag mig med dem, hvilka påyrkat återremiss af ifrågavarande punkt.

Herr Nordström: Ut i denna punkt föreslås, att samtliga Fullmäktige en för alla och alla för en skulle vara ansvarige för de två deputerades åtgärder. Något sådant förekommer väl äfven uti motsvarande punkt i nu gällande reglemente; men vid jemförelse af dem finnes det att, då nuvarande ende deputeraden endast har i uppdrag att vaka öfver gifna föreskrifters iakttagande vid ärendenas gång, de nu föreslagna två deputerade bland sina uppdrag äfven skulle få att i vissa frågor, t. ex. vexelärenden, omedelbari fatta beslut i eget namn; och vid sådant förhållande synes det icke kunna med rättvisa förenas, att samtliga Fullmäktige skulle iklädas ansvarighet för de deputerades beslut och åtgärder äfven i sistnämnda afseende, hvadan en revision af punktens innehåll här synes vara af behof påkallad. Då nu återremiss af §:n redan blifvit begärd, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten äfven på det nu af mig berörda förhållande.

Herr Schartau: Det är en sanning, att Banko-Utskottet får svara för det ifrågavarande Betänkandet; men Banko-Utskottet har redan i ingressen gjort reda för huru förslaget tillkommit. Det är nemligen ursprungligen uppgjort af Banko-fullmäktige. Banko-Utskottet har icke velat göra alltför stora ändringar i det, som Fullmäktige, med större sakkännedom, föreslagit. Fullmäktige voro sjelfva mest kompetente att bedöma, hvilketdera som vore bäst att hafva, en eller tvänne deputerade; Fullmäktige hafva gifvit skäl för sin åsigt om lämpligheten af två deputerade och Banko-Utskottet har ansett sig böra antaga dessa skäl. Derjemte har hos Utskottet ögat varit fästadt på en Bankinrättning — ej långt aflägsen från Riksbanken — der sakerna skötas utmärkt väl af tvänne jourhafvande Direktörer; och Utskottet ansåg att det vore mycket önskvärdt, om Riksbanken kunde i förvaltningens enkelhet och expeditionernas skyndsamhet sättas i någon likhet med denna institution. Emellertid, och då Kammarens ledamöter synes icke dela denna Utskottets åsigt, vill jag ingalunda hålla på tvänne deputerade; men jag tager mig då den friheten företrädesvis påyrka återremiss. Kommer denna att ske, så skulle jag vilja föreslå, att Kammaren, på samma gång den underkände förslaget om tvänne deputerade och suppleanter, erkände behofvet af en deputerad och en vice deputerad. Det har blifvit anmärkt emot 3:dje momentet, att det skulle vara för strängt, att Fullmäktige, en för alla och alla för en, skulle vara ansvarige för den förlust, som, genom deputerades försummelse vid ordningens upprätthållande

inom Bankens afdelningar, densamma möjligen kunde tillskyndas; men jag får fästa uppmärksamheten derpå, att ansvaret ej rörer annat än ordningen inom Banken. Ansvaret har således en viss gräns; men om det ock ej vore alldeles så begränsadt, skulle Utskottet likväl icke ansett sig böra föreslå några inskränkingar i denna del af ett gammalt stadgande; ej heller hafva Fullmäktige funnit sig härtill föranlätne. Då detta stadgande hittills icke medfört någon skada, lärer dess bibehållande icke heller vara vådligt för framtiden. Skall hela den föredragna punkten återremitteras, i syfte att bibehålla det äldre stadgandet, så böra likväl de sista trenne momenten i gamla redaktionen undantagas. Det första af dessa stadgar: »Nytt val anställes för hvarje års utgång, då den afgående kan åter inväljas.» Då Riksdagen hvarje år sammanträder och Fullmäktige vid hvarje riksdag skola utses, är det klart, att, så snart de nya Fullmäktige blifvit valde, utses genast en deputerad; och detta val bör, enligt mitt förmenande, ega kraft, tills nya Fullmäktige blifvit utsedde. Det 2:dra momentet lyder: »Fullmäktige bestämma arfvodet för deputerad med afseende å omfånget af de honom tillkommande göromål.» Fullmäktige, hvilka ej äro flere än sju, skulle måhända ännu mera än hittills finna sig generade af att bestämma detta arfvode, och, sedan det blifvit bestämdt, skulle mången tilläfvventyrs anse det för stort, och Riksdagen kanske klandra Fullmäktiges beslut härutinnan. Kammaren bör derföre åtminstone hålla för sig öppet att besluta antingen Fullmäktige eller Riksdagen böra bestämma arfvodet. Beträffande slutligen sista momentet, som handlar om förvaltningen af Tumba, så anser jag det icke lämpligt att, i fall blott en deputerad tillsättes, det speciela inseendet öfver detta bruk uppdrages åt honom, ty han skulle då icke alltid kunna deltaga i och öfvervaka de dagliga göromålen inom Banken. Jag har velat nämna detta, för den händelse Kammaren återremitterar Memorialet.

Herr Selander: Såsom en föregående talare redan nämnt, är förslaget om tvänne deputerade framställt af Banko-fullmäktige. Den ene af dessa deputerade skulle hafva tillsynen öfver de dagliga göromålen, den andre deremot skulle hufvudsakligen hafva diskontrollen om hand. Denne sednare skulle göra sig underrättad om de lånsökandes ställning samt meddela desse de råd och upplysningar, som för dem vore behöfliga. Förut har den, som velat diskontera en vaxel eller taga ett lån, aldrig kunnat af någon utaf de åtta Fullmäktige erhålla besked, huruvida hans säkerhetshandlingar voro sådana, att han kunde hoppas erhålla penningar på dem; först när alla kommit tillsammans, har upplysning härom kunnat vinnas. Denna brist i Bankens organisation skulle afhjelpas genom tillsättande af den andre deputerade, som skulle blifva, så att säga, verkställande direktör. Om, såsom föreslaget är, tvänne deputerade komma att tillsättas, hafva Fullmäktige tänkt sig deras åligganden skiljda ifrån hvarandra. Den ene skulle hafva *de*, den andra *de* detaljerna, och de skulle begge af Fullmäktige erhålla sin instruktion. Slutligen ber jag få nämna, att jag icke kan dela den talares åsigt, som ansett att det skulle vara obehöfligt välja suppleanter, ty mer än en gång har det visat sig vara nödvändigt, att hafva en suppleant att tillgå.

Herr Wallenberg: Då Banko-fullmäktige i första hand hafva sig uppdragen ledningen af Bankens förvaltning, synes det mig vara så klart att det åligger dem förvalta Banken på ett ändamålsenligt och med dess fördel öfverensstämmande sätt, att ett sådant stadgande, som innehålles uti det nu föredragna momentet, icke behöfver införas i Banko-reglementet, hvilket just är den instruktion, hvarefter Fullmäktige hafva att rätta sig, i afseende å förvaltningen af Bankoverket. Ej heller kan jag finna något skäl för bibehållande af ett dylikt stadgande i den omständighet, att en dylik föreskrift funnits i de Banko-reglementen, som under en lång följd af år utfärdats.

I 2:dra momentet af denna punkt föreslås tillsättande af två deputerade, för tillsyn öfver Bankens dagliga förvaltning, men då genom den nyligen skedda Representationsförändringen förorsakas en stor förändring i sammansättningen af sjelfva styrelsen, synes mig tiden för en sådan förändring, som den Utskottet föreslagit i afseende å deputerade icke vara lyckligt vald, utan torde det vara lämpligast och säkrast att uppskjuta densamma, tilldess man vunnit någon erfarenhet om, huru den nya organisationen af Fullmäktige visar sig motsvara sitt ändamål. Ej heller kan jag finna att en dylik förändring af de deputerades antal är af behofvet påkallad. En talare, Herr Selander, har visserligen sagt, att man behöfde två deputerade för den händelse, att den ene skulle sjukna: men i afseende derå vill jag likväl erinra, att man icke föreslagit suppleanter för vaxeldeputerade, ehuru det väl låter tänka sig, att de kunna insjukna på en börsdag.

Det synes mig äfven nog strängt, om Fullmäktige skulle en för alla och alla för en ansvara för den skada och förlust, som genom deputerades försummelse vid ordningens upprätthållande inom Banken kan förorsakas. Visserligen fanns äfven förut en dylik ansvarighet, en för alla och alla för en, Fullmäktige emellan, men fördelningen af uppsigten öfver ordningen inom Bankens afdelningar kunde då uppgöras efter öfverenskommelse mellan Fullmäktige, och de voro blott solidariskt förbundne att tillse, det ordningen verkligen hölls vid magt.

Det förefaller mig vidare, som om Fullmäktige skulle kunna bestämma arfvodet åt dessa deputerade likaväl, som Riksgälds-kontoret hittills bestämt arfvodet åt sina deputerade. På dessa skäl tror jag att det vore lämpligast bibehålla de stadgauden, som finnas i nu gällande 68 § af Banko-reglementet.

Grefve Mörner: Den talare, som yttrade sig näst före den siste, har sagt, att det vore Fullmäktiges mening, att de båda deputerade skulle erhålla olika verksamhet och att göromålen skulle dem emellan fördelas. Det är likväl förlätligt om den, som icke om syftningen med förslaget har annan kännedom, än som af de tryckta och till oss utdelade handlingarne kunnat inhemtas, icke af desamma förmått utleta detta. I Betänkandet N:o 10 pag. 3 finnas nemligen samma göromål uppdragna åt begge deputerade, att af dem gemensamt ombesörjas, och man är derföre icke berättigad förmoda annat än, att åtminstone Utskottet ansett, att göromålen för bemälda deputerade borde blifva gemensamma.

Friherre Bildt: Hvad det 3:dje momentet i denna punkt beträffar, anhåller jag få instämma med Herr Schartau deri, att det ligger vikt uppå, att den deri stadgade ansvarsbestämmelsen kommer att fortfarande tillämpas. Den är för öfrigt densamma, som nu eger rum. I 68 § af Banko-reglementet stadgas nemligen, att Fullmäktige äro, en för alla och alla för en, ansvarige för skada och förlust, som förorsakas genom en eller flera Fullmäktiges försummelse i noga tillsyn öfver ordningens vidmagthållande inom Bankoverkets afdelningar. Denna grundtanke är tillämpad på verkställande direktörerne, och det är tydligt att, om den borttages, skulle det viktiga samband, som måste finnas emellan Fullmäktige och desse direktörer, alldeles försvinna. Man har velat hafva dessa deputerade för att genom dem erhålla en kraftigare administration och sätta Fullmäktige mera i tillfälle att förskaffa sig kännedom om hvad som förekomme, men borttager man nu ansvaret, så slappas Fullmäktiges uppmärksamhet på de löpande ärendena och man förlorar just den fördel man afsett. Det är sålunda enligt min tanke viktigt, att denna ansvarsbestämmelse bibehålles, och jag får därför påyrka, att den tanke, som ligger till grund för 3:dje momentet icke måtte borttagas, då momentet möjligen blir föremål för en ny behandling af Utskottet.

För öfrigt är tanken i den föreslagna §:n otydlig deri, att det icke står tydligt utsatt, huruvida och huru fördelning af göromålen skulle ske emellan deputerade, på sätt en talare sagt att meningen vore, utan tvärtom, att döma efter ordalydelsen, tyckes det, som om en dylik fördelning icke skulle komma i fråga, utan göromålen blifva gemensamma.

Af alla förslag, som här blifvit framställda, tyckes det bästa vara att antaga en förste och en andre direktör; de öfriga synes mig mera eller mindre opraktiska.

Herr Bennich: Jag var redan från början af diskussionen böjd för återremiss af Utskottets Betänkande, och i denna åsigt har jag blifvit än mera stärkt, sedan jag hört hvad Fullmäktige egentligen menat med dessa båda deputerade. Jag anser, att det skulle vara till skada för Banken, om en del af verket ställdes under en chef och en annan del under en annan chef, enär deraf sambandet emellan Bankens olika rörelsegrenar skulle sönderryckas.

Friherre Tersmeden: Mot denna punkt, och särdeles emot 2:dra och 3:dje momenten deraf, hafva många anmärkningar blifvit framställda. I främsta rummet hafva dessa anmärkningar varit rigtade emot de föreslagna två deputerade, som skulle hafva ledningen af Bankens affärer. Vid sista riksdagen beslöts den förändring, att Fullmäktige skulle ibland sig utse en särskild deputerad, för att handhafva den dagliga tillsynen öfver Bankens verksamhet. Erfarenheten har under den tid, som sedan dess förflutit, visat att denne deputerade blifvit mycket upptagen af denna befattning, så att, om han lemnat staden för någon kortare tid, det icke funnits någon annan af Fullmäktige, som utan särskild betalning velat åtaga sig att uppehålla befattningen. De göromål, som åligga honom, äro dessutom temligen mångfaldiga och Fullmäktige hafva af dessa skäl föreslagit utväljande af två deputerade. Om det förslag, som här blifvit framställt, att af dessa båda deputerade den ene borde vara

förste och den andre andre direktör, vill jag för närvarande ej bestämndt yttra mig, men motsätter mig ej att frågan, för åstadkommande af utredning i detta hänseende, återremitteras.

Man har yttrat att åt Fullmäktige borde öfverlemnas, att bestämma arfvodet åt deputerade, såsom vid sista riksdagen skedde. Det var ganska naturligt, att bestämmandet af detta arvode då öfverlemnades till Fullmäktige, emedan man ej hade någon kännedom om i hvilken grad den deputerades tid och krafter skulle tagas i anspråk af detta uppdrag, men nu har man erfarenhet deraf, och det har på den grund synts Utskottet lämpligast att detta arvode bestämdes af Riksdagen. Såsom ett bevis för motsatta åsichter har man invändt, att Fullmäktige bestämma arvodet åt vaxeldeputerade, men förhållandet är i detta fall helt annorlunda. Vaxeldeputerades göromål äro olika för hvarje år och i följd deraf måste deras arvoden lämpas efter göromålens mängd, men för nu ifrågavarande båda deputerade torde göromålens mängd blifva alltid ungefärligen lika.

Slutligen har man anmärkt, att den i 3 mom. föreslagna ansvarsbestämmelse vore för sträng. När uppdraget att vara deputerad är ett förtroende-uppdrag, lemnadt af Fullmäktige, hvilket de kunna återtaga, när de vilja, böra väl äfven de ansvara för utförandet deraf.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, framställdes först proposition på bifall till momentet, hvartill svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

2:dra momentet.

Friherre Bildt: Då diskussionen hufvudsakligen rört sig om detta moment och föranledt återremiss af 1 mom. af denna punkt, hvilket icke utgjort föremål för de framställda anmärkningarne, hoppas jag att äfven detta moment återremitteras, hvilket jag vördsamt påyrkar.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och momentet återförvisades.

3:dje momentet.

Herr Wallenberg: Jag inskränker mig att anhålla om återremiss jemväl å detta moment, så att Banko-Utskottet måtte få tillfälle att taga den under förnyadt bepröfvande.

Herr Nordström:

Friherre Bildt: Äfven jag anhåller om återremiss å detta moment, på grund af hvad under diskussionen om föregående punkter blifvit emot de föreslagna två deputerade anmärkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

6:te och 7:de punkterna.

Utskottets förslag biföllos.

*8:de punkten.**1:sta momentet.*

Grefve Mörner, Carl Göran: I denna § har man gjort en ganska obetydlig förändring, som likväl genom den tolkning deråt kan gifvas kan få en icke ringa betydelse. I nu gällande Banko-reglemente lyder denna § sålunda: »Fullmäktige sammanträda en gång i hvarje vecka och oftare, om ärendenas beskaffenhet och oafbrutna gång sådant fordra.» I den föreslagna §:n står det deremot: »Fullmäktige sammanträda en gång i hvarje vecka *eller* oftare, om etc.», det är således endast ordet »och» som blifvit utbytt mot »eller», men genom denna förändring har slutmeningen vunnit tillämplighet på båda de föregående tidsbestämmelserna, och det skulle således icke blifva nödigt, att Fullmäktige sammanträdde nu en gång hvarje vecka, utan för så vidt det erfordrades för ärendenas oafbrutna gång. Enligt min åsigt är det likväl riktigt, att Fullmäktige hafva sina sammanträden minst en gång i veckan och jag anhåller derföre, att den gamla lydelsen af nu föredragna punkt måtte bibehållas.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bibehållande af det motsvarande stadgandet i nu gällande Banko-reglemente, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra momentet.

Grefve Hamilton, Henning: Här föreslås, att, då fem Fullmäktige äro tillstädes, skola tre kunna fatta beslut emot två, som äro af motsatt åsigt, men då blott fyra äro tillstädes, kunna de ej fatta beslut, om de icke alla äro om beslutet ense. Nu hemställer jag, om det icke är mera sannolikt, att, då en är af annan åsigt äntre, han har orätt, än det är att, då två rösta emot tre, de två hafva orätt, och jag anhåller derföre om upplysning om orsaken, hvarföre ett dylikt stadgande blifvit af Utskottet föreslaget.

Friherre Tersmeden: Enligt Utskottets förslag böra efter regeln fem Fullmäktige vara närvarande för att kunna fatta beslut, men, såsom i många andra dylika fall är vanligt, föreslås det undantag, att ett mindre antal skall i frågor, som kräfva skyndsamt afgörande, vara beslutsmässigt, såvida alla de närvarande äro om beslutet ense. De ärenden, som komma ifråga att af fyra Fullmäktige afgöras, torde i allmänhet vara sådana, att de ej kunna blifva föremål för skiljaktiga meningar; skulle tilläfvventyrs förhållandet någon gång vara sådant, torde det vara lämpligt att en femte Fullmäktig tillkallas.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och momentet bifölls.

3:dje momentet.

Bifölls.

9:de, 10:de och 11:te punkterna.

Utskottets förslag biföllos.

12:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: I denna § har ett tillägg blifvit gjordt, som kan vara ganska ändamålsenligt, men jag skulle önska att få upplysning utaf någon af Banko-Utskottets Herrar ledamöter om orsakerna till detsamma, enär detta tillägg omfattar en stor del af de ärenden, som skola tillhöra den s. k. sekreteraren.

Herr Schartau: Med anledning af den siste värde talarens yttrande, anhåller jag få fästa hans uppmärksamhet på, att det stadgande, hvarpå han syftade, eller hemligheten i afseende å vaxelärendena, redan finnes i Banko-reglementet, ehuru under annan §, hvars ordningsnummer jag för ögonblicket ej erinrar mig.

Friherre Tersmeden: Uti den föredragna punkten äro sammanförda de stadganden, som i gällande Banko-reglemente innehållas i 75 § och 9 § 9 mom., hvilket sednare handlar om vaxelrörelsen och stadgar, att de protokoller, som hållas hos Fullmäktige i afseende på denna rörelse, böra hållas hemliga.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och punkten bifölls.

13:de, 14:de och 15:de punkterna.

Biföllos.

16:de punkten.

Herr Wallenberg: Här är rätta stället att framkomma med den önskan, att fullständiga uppgifter om Bankens ställning och rörelse of-tare än nu sker, måtte komma till allmänhetens kännedom. Jag håller här i min hand ett så kalladt formulär för dessa uppgifter, uppgjordt efter § 5 i lagen för Rikets Ständers Bank af den 1 Mars 1830, och det innehåller icke något annat än uppgift om Bankens metalliska kassa, utelöpande sedlar och depositionsskuld samt obegagnade kreditiv- och låneandelar. Jag hemställer derföre, att ett tillägg till denna § måtte göras, och deri meddelas föreskrift, att en öfversigt af Bankens ställning borde efter det af Kongl. Maj:t för de enskilda bankerna fastställda formulär hvar tredje månad utgifvas från trycket.

Det är icke en likgiltig sak att erhålla kännedom om dessa handlingar, och i afseende å Riksbanken kunna diskontkontoren betraktas som hvar sin lilla lånebank. I denna syftning anhåller jag om återremiss å den föredragna punkten.

Herr

Herr Selander: Jag vill icke motsätta mig det af den siste värde talaren framställda förslag, men jag hemställer om detsamma kan komma under pröfning. Jag tror nemligen icke, att man kan framlägga förslag till ändring i nu förevarande lag, utan att hafva genom motion inom föreskrifven tid beredt sig rätt dertill. Vill åter Banko-Utskottet föreslå en dylik förändring, blir det en annan sak, men jag tror ej att en dylik fråga kan väckas inom Kamrarne annat än genom motion i föreskrifven ordning.

Herr Wærn: Då, såsom i förevarande fall, ett reglemente skall uppgöras af Riksdagen, vore det ledsamt om man skulle anse sig bunden vid hvad som föreslagits af vederbörande Utskott, så att man måste antingen afslå eller antaga detsamma, och icke kunde göra ändring deri, utan att genom motion hafva inom motionstidens utgång beredt sig rätt dertill. Vid dylika frågors behandling i Kamrarne synes det mig vara skäl att noga betänka det framställda förslaget, och om man vill hafva någon ändring deri, omtala sitt förslag vid diskussionen af frågan, på det Kamrarne må komma i tillfälle yttra sig, huruvida de vilja bibehålla det gamla eller vidtaga någon förändring deri. Jag kan således icke inse, att hinder finnes för pröfning af Herr Wallenbergs förslag, utan får för min del understödja detsamma.

Herr Wallenberg: Jag har ej föreslagit att borttaga de uppgifter, som äro föreskrifna i gällande banklag, utan endast föreslagit att man midt emellan tiderna för dessa uppgifter qvartalsvis måtte få något, som upplyste allmänheten om Bankens ställning. Saken är ganska enkel och när allmänheten fått del af dessa uppgifter, kan den, snart sagdt, icke umbära dem. Jag fortfar derföre i mitt yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

17:de punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Memorial N:o 10, med förslag till ändringar i 6:te och 7:de artiklarne af Banko-reglementet.

1:sta punkten.

Herr Wallenberg: Vid denna § äro några smärre redaktionsförändringar önskvärda. Uti mom. 1 punkten a) förekommer nemligen ordet »sedelvexling», ehuru der rätteligen borde stå »banksedelinvexling» enär kassakontoret icke har i uppgift endast att vexla sedlar, utan att invexla bankens sedlar i klingande mynt. Likaledes borde i punkten c) »Sedelkontoret» utbytas mot benämningen »Banksedelkontoret».

Riksd. Prot. 1 Afd.

I sista punkten af 1:sta mom. berättigas Fullmäktige att i de af Banko-Utskottet fastställda instruktioner »vidtaga sådana smärre förändringar, som kunna finnas nödiga och icke äro mot föreskrifterna i detta reglemente stridande». — Mig synes, som kunde ordet »smärre» saklöst borttagas ur denna §, och derom anhåller jag vördsamt. Då Fullmäktige icke kunna vidtaga bestämmelser, som strida emot Banko-reglementet, anser jag deras magt i detta hänseende vara nog begränsad. Då man fordrar, att Fullmäktige skola kunna med kraft sköta Banken, torde det vara nödvändigt lemna dem tillräckligt fria händer, om man skall hafva något hopp om framgång.

Herr Schartau: Till en början får jag fästa uppmärksamheten derpå, att de af Utskottet i denna punkt föreslagna stadganden äro alldeles likalydande med dem, som hittills varit gällande. Hvad angår stadgandet, att Fullmäktige icke skulle vara berättigade vidtaga annat än smärre förändringar i de föreskrifter, som Riksdagen genom dess Banko-Utskott lemnat, så tror jag i motsats mot den föregående talaren, att denna begränsning af Fullmäktiges befogenhet är ganska välbetänkt. Då numera riksdagarne påkomma så ofta, att icke något kan förloras genom dröjsmålet, anser jag icke lämpligt, att mellan riksdagarne gifva Fullmäktige helt och hållet fria händer, och jag anhåller derföre, att denna bestämmelse måtte bibehållas. Vill Kammaren för öfrigt vidtaga några smärre redaktionsförändringar i den föredragna punkten, så kommer jag ej att motsätta mig dem: jag anser dem likväl icke nödiga och anhåller derföre om bifall.

Friherre Tersmeden: Lika med den föregående talaren tror jag icke att det vore rådligt att borttaga ordet »smärre». Annorlunda var förhållandet vid sista riksdagen, då man ej visste huru Bankens administration skulle ordnas. Nu vet man det, och har redan hunnit att få denna organisation pröfvad, hvarföre jag icke anser att Fullmäktige behöfva vidsträcktare magt, än den Utskottet föreslagit att de skulle erhålla.

Om Herr Wallenberg för öfrigt hade några anmärkningar emot denna § kunde jag icke höra, men i afseende på den, jag nyss talte om, anhåller jag att Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr Bennich: Den af Herr Wallenberg emot de båda första punkterna i den föredragna §:n gjorda anmärkning, tyckes mig icke vara förtjent af någon särdeles uppmärksamhet. Hvad deremot angår Fullmäktiges rätt att i gällande instruktioner vidtaga smärre förändringar, ber jag att få nämna, att Fullmäktige för närvarande hafva rätt vidtaga sådana förändringar, utan att vara inskränkte af denna begränsning. Då dessa förändringar i allt fall icke få vara i strid med Banko-reglementet, synes det mig icke vara skäl tillägga ordet »smärre», som i sjelfva verket icke betyder något, utan blott kan gifva anledning till stridighet mellan Fullmäktige och bankens tjänstemän, huruvida de af Fullmäktige bestämda förändringar kunna hänföras till smärre eller icke. Jag anhåller på dessa skäl, att, i afseende å ifrågavarande punkt, ordalydelsen af det förut gällande stadgandet måtte bibehållas oförändrad.

Friherre Nordenfalk: Till de upplysningar, som lemnades af Friherre Tersmeden ber jag att få tillägga följande. Då förslag till Bankens omorganisering framlades, begärde Fullmäktige rättighet att få göra förändringar uti de af dem föreslagna instruktionerna, och erhöilo äfven tillåtelse dertill. Vid sista riksdagen begärde Fullmäktige ånyo detta medgifvande. Äfven då beviljades det, men då nu Fullmäktige haft tid på sig under tvänne riksdagar att föreslå de förändringar i instruktionerna, som kunde anses behöfliga, ansåg Utskottet att detta medgifvande icke borde beviljas utan någon begränsning. Stadgandet är icke nytt, och jag anhåller derföre att ordet »smärre» måtte få kvarstå.

Herr Wallenberg: Med afseende å den siste värde talarens yttrande, vill jag endast nämna att de instruktioner, hvari Fullmäktige skulle medgifvas rättighet att vidtaga förändringar, blott hafva blifvit tillämpade sedan sista riksdagen. Man kan således icke säga, att vi hafva en tillräcklig erfarenhet om dessa instruktioners ändamålsenlighet.

Utaf en föregående talare torde ett misstag vara begånget i afseende på betydelsen af ifrågavarande stadgande. Han tycktes nemligen tro, att meningen skulle vara att lemna Fullmäktige någon beslutande rätt i frågor, som tillhöra Riksdagen. Så är likväl icke förhållandet. Dessa frågor afgöras blott af Banko-Utskottet. Då numera riksdagarne följa så tätt på hvarandra, synes ett sådant stadgande, som jag föreslagit, icke innebära någon våda. Jag anhåller derföre att ordet »smärre» måtte borttagas.

Herr Wærn: För mig synes det föga att befara, att Fullmäktige, som i allt äro så beroende af revisorer i afseende å decharge m. m., skulle vidtaga någon åtgärd, som vore stridande mot Riksdagens beslut. Deremot är det icke öfverensstämmande med god ordning inom något verk, att, då det finnes en chef, som anser någon ändring behöflig i de instruktioner, som äro gifna för verkets tjenstemän, någon af desse skulle kunna träda emellan och förklara att denna förändring icke tillhörde de smärre förändringar, som Fullmäktige voro berättigade att vidtaga. Ett dylikt stadgande kan endast gifva anledning till opposition mellan Bankens styrelse och tjenstemän, och tjenar ingalunda till att förebygga vådliga tilltag af Fullmäktige. Jag kan derföre icke annat än tillstyrka att ordet »smärre» måtte borttagas, såsom obehöfligt och endast tjenande till en retelse för underlydande tjenstemän, att ingå i en obefogad kritik, huruvida deras principaler voro berättigade till en åtgärd eller icke.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, till följd af de olika yttranden, som derunder blifvit framställda, delning af propositionen komme att ega rum; och hade, hvad först beträffade den del af punkten, som betecknades med litt. a, b, c, d, e, f, g och h, blifvit yrkadt dels bifall utan förändring och dels af Herr Wallenberg bifall med de förändringar, att i litt. a ordet »*sedelväxling*» utbyttes mot ordet »*sedelinväxling*», samt att ordet »*Banksedelkontoret*» infördes i litt. c i stället för ordet »*Sedelkontoret*».

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till ofvan omförmälda del af punkten oförändrad.

Ropades ja.

Sedermere förmälte Herr Grefven och Talmannen, att, hvad åter angick den öfriga delen af punkten, hade yrkats dels bifall till densamma utan förändring, och dels af Herr Wallenberg bifall dertill med uteslutande af ordet »smärre»; hvarefter Herr Grefven och Talmannen framställde proposition på bifall till ifrågavarande del af punkten oförändrad och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Friherre Bildt: Då Kammarerna återremitterat den del af Utskottets Utlåtande, som handlar om frågan, huruvida Fullmäktige i Banken böra hafva en eller två deputerade, torde det vara nödvändigt att äfven denna punkt återremitteras, hvilket jag härmed yrkar.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Herr Wallenberg: I sammanhang med diskussionen om denna punkt torde Kammarerna finna lämpligt att till behandling företaga jemväl hvad Utskottet å sidan 8 i detta betänkande tillstyrkt. Af de tre der omförmälda hemställanden af Banko-fullmäktige, har Utskottet icke ansett sig kunna till antagande förorda den tredje hemställan, eller att, vid inträffande ledighet, Fullmäktige skulle ega, der sådant låter sig verkställa, nedflytta tjänstebefattning från högre till lägre tjänstegrad, nemligen kommissarie till kamrerare etc. Jag kan icke finna annat än att, hvad Fullmäktige här begärt, bör dem beviljas, ty finna Fullmäktige, att Banken på en eller annan afdelning framdeles kan vara lika väl betjent med en embetsman af lägre grad som med en af högre, vore det väl skada att förmena Fullmäktige att göra en dylik reduktion; och någon prejudice mot någon tjänsteman kan dervid icke ifrågakomma, ty reduktionen skulle ega rum endast vid inträffande ledighet. Jag får därför tillstyrka bifall jemväl till berörda tredje hemställan af Fullmäktige.

Friherre Bildt: Jag får hemställa till Kammarerna, om det icke är en nödvändig följd af Kammarernas beslut att återremittera frågan, huruvida Banko-fullmäktige skola ega utse en eller två deputerade, att Kammarerna måste återremittera jemväl åtminstone den delen af ifråga-

varande punkt, som handlar om löneförmånerna för de två deputerade. Det är nemligen orimligt att bestämma löneförmåner för tjänstemän, om hvilka man ännu icke vet, huruvida de komma att finnas eller ej. Jag yrkar därför återremiss af denna punkt i den af mig uppgifna delen.

Herr Wallenberg: Uti yrkandet på återremiss får äfven jag instämma, helst Utskottet derigenom kan komma i tillfälle att gifva annan uppställning åt hvad Utskottet på sidan 8 tillstyrkt, och mot hvilket jag tillåtit mig göra några anmärkingar.

Herr Schartau: Jag vill icke motsätta mig återremiss; dock får jag förklara, att jag icke finner sådan vara nödig på den grund, att Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till den af föregående talare omförmälda hemställan af Fullmäktige. Utskottet har på sidan 8 redogjort för skälen till denna dess åsigt, hvilka jag för min del tror vara fullt tillfredsställande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

6:te och 7:de punkterna.

Biföllos.

8:de punkten.

Herr Wallenberg: Man har fäst sin uppmärksamhet derpå, att de af Utskottet å sidan 8 i detta Betänkande framställda motiver höra egentligen hit. Jag fortsatte dock yrkandet på återremiss af femte punkten i Betänkandet, likasom jag ock yrkar att jemväl denna punkt måtte återremitteras. Att Riksdagen ofta sammanträder, är ej ett skäl att alltjemt sysselsätta den med samma frågor. Meningen är väl ej, att Riksdagarnes arbete skall vara ett periodiskt återkommande rekonstruktionsarbete, utan att, sedan man väl en gång med omsigt afgjort en fråga, man skall vara fri för densamma, åtminstone för någon tid.

Jag yrkar på återremiss af denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

9:de punkten.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr Nordström: Medan öfrige tjänstemän i Riksbanken skulle förses med fullmagt på respektiva tjänster, föreslås här, att kassaskrifvare

skulle antagas endast på förordnande, utan att något väsentligt skäl för detta exceptionela förhållande uppgifves, eller närmare förklaring deröfver meddelas. Kassaskrifvarne räknas; om jag ej misetager mig, till samma klass som kontorsskrifvarne och lära äfven derifrån utses till förrättande af kassaskrifvarebefattningen. Om så vore förhållandet, och denna befattning endast att anse som ett förtroendeuppdrag tillsvidare, tyckes det, som behöfde sagda omständighet ej särskildt omförmälas. Är åter något annat afsedt, borde det uttryckas tydligare och bestämdare motiveras. Jag får derföre hemställa, antingen att Kammaren beslutar, att jemväl kassaskrifvarne må förses med fullmagter på sina tjänster och icke blott på förordnande tillsättas, eller ock, om denna hemställan ej vinner understöd, att punkten måtte återremitteras.

Herr Wallenberg: I motsats till den föregående talaren får jag förklara, att jag för min del icke kan finna det lämpligt, att kassaskrifvarne skola förses med fullmagt. Jag går så långt, att jag tror det skulle vara fördelaktigt, att till och med kassörerne ej erhöllo fullmagt på sin tjänst. Men hvad nu särskildt kassaskrifvarne angår, så, utom det att det är nödigt att kassörerne, för att kunna rätt sköta sina åligganden, måste hafva kassaskrifvare, för hvilka de hysa förtroende, torde vid det förhållande, att kassaskrifvarne ofta äro ungt folk, hvilkas håg och fallenhet ännu icke erhållit någon stadga, det vara lämpligt, att de äro på rörlig fot och icke bindas så fast vid sin syssla, som händelsen skulle blifva, derest de erhöllo fullmagt på sin tjänst. Jag yrkar derföre på bifall till hvad Utskottet här föreslagit.

Herr Schartau: Möjligt är att det kunde vara lämpligt, att äfven kassörerne icke förseddes med fullmagter på sin tjänst utan höllos likasom kassaskrifvarne på rörlig fot. Jag betviflar dock för min del att en sådan åtgärd skulle vara gagnelig, och skulle ej vilja lemna mitt bifall dertill. Det är emellertid nu icke fråga om kassörerne, utan blott om kassaskrifvarne; och till de skäl, Utskottet anført derför att de endast på förordnande skulle tillsättas, beder jag att få lägga ännu ett, nemligen att en duglig kassaskrifvare bör vara kvalificerad både att väl sköta penningar och väl betjena allmänheten, och att det lätt kan hända, att han eger den första egenskapen, men icke den andra, hvilket först efter en tids erfarenhet kan visa sig. Att, om han saknar den sistnämnda egenskapen, ändock bibehålla honom på sin plats, kan icke vara Bankoverket till gagn. Jag får derföre yrka bifall till hvad Utskottet här föreslagit.

Herr Nordström:

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till densamma, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många ja

och några nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

11:te punkten.

Friherre Nordenfalk: Då de öfriga punkter, som handla om de äligganden, som skulle tillkomma de föreslagne två deputerade, blifvit återremitterade, får jag anhålla, att jemväl denna punkt måtte återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

12:te punkten.

Bifölls.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Memorial N:o 11, med förslag till ändringar i 8:de artikeln af Banko-reglementet, om diskont- och lånekontoren.

1:sta punkten.

1:sta momentet.

Herr Wallenberg: Då äfven i denna punkt är fråga om de två deputerades göromål, tager jag för gifvet, att denna punkt blir till Utskottet återremitterad. Jag får emellertid förklara att, om två deputerade skola finnas, det synes mig vara orimligt att föreskrifva, det båda två skola hafva plats i diskontkontoret. Vidare och då Fullmäktiges antal i hela Bankoverket enligt förslaget skulle blifva betydligt mindre än förr, synes det mig ock varit i sin ordning, att ledamöternes antal i diskontkontoret icke blifvit så stort, som man föreslagit, helst derigenom otvifvelaktigt kommer att förorsakas en långsamhet i ärendenas handläggning, som icke kan vara gänelig. Slutligen får jag fästa uppmärksamheten derpå, att Banko-fullmäktige förr egde rätt att till ledamot i diskontkontoret utse äfven person utom Bankoverket, men att enligt nuvarande förslaget en dylik rättighet skulle upphöra. Jag tror dock, att i detta hänseende det gamla reglementet var bättre än det nu föreslagna. Dessa omständigheter anhåller jag att Banko-Utskottet måtte taga i öfvervägande, då, såsom jag förmodar och yrkar, ifrågavarande punkt dit återremitteras.

Grefve Mörner, Carl Göran: I likhet med den föregående talaren tror jag att, om två deputerade skola finnas, det ej är lämpligt att båda hafva plats i diskontkontoret, äfvensom att det hade skäl för sig, att Fullmäktige hädanefter likasom förut egde rättighet att till ledamot i diskontverket utse person jemväl utom Banko-fullmäktige. För öfrigt yrkar jemväl jag på denna punkts återremitterande till Utskottet.

Friherre Tersmeden: Då man ifrågasatt, att Fullmäktige skulle hädanefter såsom förut vara berättigade att till ledamot i styrelsen öfver diskontkontoret utse person utom Bankoverket, så får jag såsom förklaring, hvarför Utskottet ansett en dylik rättighet icke böra bibehållas, hänvisa till hvad nuvarande Fullmäktige i detta afseende yttrat och hvilket finnes upptaget i första stycket på pag. 2 i Utskottets ifrågasvarande Betänkande. Utskottet har för sin del instämt i hvad Fullmäktige i detta hänseende andragit.

För öfrigt har Utskottet föreslagit, att i styrelsen öfver diskontkontoret skulle finnas jemväl de två i diskontkontoret tjänstgörande kommissarierna af det skäl, att då Fullmäktige omväljas hvarje år, det vore godt att i styrelsen finnes åtminstone två ledamöter, som hade stadig plats der, dels för att få kontinuitet i styrelsens åtgärder, dels ock för att ega personer, som egde kännedom om Banken och vederbörande lånesökandes affärsställning.

Emellertid, då denna punkt innehåller bestämmelser om de åligganden, som skulle tillkomma de två deputerade, men det ännu är ofafgjordt, om desse skola komma att finnas, får jag på den grunden instämma i yrkandet att punkten måtte återremitteras.

Herr Wallenberg: Till hvad jag förut yttrat beder jag att få tillägga, att jag icke kan anse det vara nödigt, att de två i diskontkontoret tjänstgörande kommissarierna böra vara sjelfskrifne ledamöter i styrelsen öfver samma kontor. Det synes mig nemligen vara mera behöfligt, att i styrelsen finnas personer, som hafva kännedom om den yttre verlden, än sådane, som känna till Bankens maskineri.

Herr Schartau: I motsats mot min granne anser jag det föreslagna antalet ledamöter i styrelsen öfver diskontkontoret icke vara för stort. Der behandlas de för Banken nära på viktigaste ärenden, hvarföre ock just på denna grund det synes vara nödigt, att ärendena der icke afgöras af ett fåtal personer.

Anledningen, hvarför man icke velat fortfarande medgifva Fullmäktige rätt att till ledamot i styrelsen öfver diskontkontoret utse person utom Bankoverket, finnes omförmäld i Utskottets Betänkande. Jag anhåller att der till få lägga det skäl att, på det sätt Fullmäktige fordom valdes, det lätt kunde hända, att ibland Fullmäktige finnes högst få, om ens någon, som var fullt kvalificerad att sitta såsom ledamot i bemälda styrelse. Derföre lemnades Fullmäktige rätt att till sådan ledamot kalla person utom Bankoverket. Men då man numera kan hoppas, att till Banko-fullmäktige utväljas endast sådane personer, som till en dylik befattning äro fullt lämplige, har det icke ansetts vara af nöden att fortfarande medgifva Fullmäktige berörda rättighet.

Vidare har man yttrat, att det ej skulle vara nödigt eller ens lämpligt, att de två i diskontkontoret tjänstgörande kommissarierna vore sjelfskrifne ledamöter i styrelsen öfver kontoret. Om denna fråga har varit mycket tal, både inom Utskottet och annorstädes. För min del tror jag att, då Fullmäktige kunna omväljas hvarje år, det, för att erhålla kontinuitet i styrelsens åtgärder, skulle vara ganska nyttigt, om

nämnde kommissarier blefve ledamöter i styrelsen, hvarföre jag ock anser hvad Utskottet i denna del föreslagit böra godkännas.

Emellertid får jag, på det af Friherre Tersmeden anförda skäl, i likhet med honom yrka på denna punkts återremitterande.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Då det är fullt klart, att denna punkt kommer att till Utskottet återremitteras och de deri föreslagna bestämmelser således blifva föremål för förnyad ompröfning af Utskottet, får jag, med anledning af framställd anmärkning derom, att det föreslagna antalet ledamöter i styrelsen öfver diskontkontoret skulle vara för stort, erinra att, då diskontkontorets lånerörelse omfattar en så betydlig del af vårt land, nemligen från och med Norrland ned till Småland, det måste vara lämpligt att i bemälda styrelse må sitta så många ledamöter som möjligt, på det att man der må hafva tillräcklig sakkänedom i de ärenden, som af styrelsen skola behandlas.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först proposition på bifall till det förevarande momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

2:dra och 3:dje momenten.

Biföllos.

2:dra—10:de punkterna.

Utskottets förslag biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Memorial N:o 12, angående föreskrifterna i 9:de och 10:de artiklarne af Banko-reglementet.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då denna punkt handlar om de två deputerades åligganden, men frågan, huruvida två deputerade skola finnas eller ej, blifvit återremitterad till Utskottet, får jag yrka på återremiss jemväl af denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

5:te punkten.

Grefve Mörner: Af skäl, som vid behandlingen af 4:de punkten blifvit anförda, får jag yrka på denna punkts återremitterande till Utskottet.

Punkten återförvisades.

6:te punkten.

Grefve Mörner: Äfven denna punkt yrkar jag måtte återremitteras på skäl, som vid behandlingen af de två nästföregående punkterna blifvit andragna.

Punkten återförvisades.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott och Andra Kammaren inkomna Utlåtanden, Betänkanden, Memorial och protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 33, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Första Hufvudtitel;

N:o 34, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra Hufvudtitel;

N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Tredje Hufvudtitel;

N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel;

N:o 37, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte Hufvudtitel;

N:o 42, angående beviljande af arvode åt Notarien D. M. Sandahl för hans bestyr med Riksdagens bibliothek och arkiv m. m.;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 9, angående tullbevillningen;

N:o 10, i anledning af en inom Riksdagens Första Kammaré väckt motion, om framställning till Norges Regering och Storthing, angående ömsesidig förhöjning af tullen för tobak, eller, i händelse sådan ej kan vinnas, upptagande af accis vid all minutförsäljning af arbetad tobak:

Banko-Utskottet:

N:o 15, i anledning af väckta förslag om ändringar i Kongl. Förordningen, angående en allmän hypotheksbank samt angående de allmänna grunderna för hypotheks-föreningars bildande och framtida verksamhet;

N:o 16, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut öfver Utskottets Memorial N:o 7, med förslag till förändrad lydelse af texten å Bankens sedlar;

Andra Kammaren:

N:o 179, med delgifvande af Kammarens beslut öfver 1:sta punkten i dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 17, i anledning af väckt motion, om upptagande i blifvande nädiga Propositioner, rörande Statsverkets tillstånd och behof, af en särskild kostnadsstat för jernvägarne; om trafik- och byggnadsstyrelsernas sammansläende, samt om den nya styrelsens sammansättning;

N:o 180, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 18, i anledning af väckt förslag, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående sådan ändring i 12 § Läroverksstadgan, att Grekiska språket må blifva ett valfritt läroämne; samt

N:o 180, med delgifvande af Kammarens beslut öfver 1:sta punkten i dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 20, angående Herr G. von Proschwitz' motion, om tillägg i stadgan för Rikets allmänna elementarläroverk.

Herr vice Talmannen: Jag får härmed hemställa att de mål, som i dag blifvit bordlagda för första gången, måtte uppföras främst på föredragningslistan för nästkommande sammanträde.

Till detta förslag lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 18 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades 2 protokolls-utdrag för den 16 dennes och protokollet för den 20 sistlidne Februari.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utskottets nedannämnda, den 16 dennes bordlagda Utlåtanden och Memorial.

N:o 33, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Första Hufvudtitel;

N:o 34, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra Hufvudtitel;

N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Tredje Hufvudtitel;

N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel;